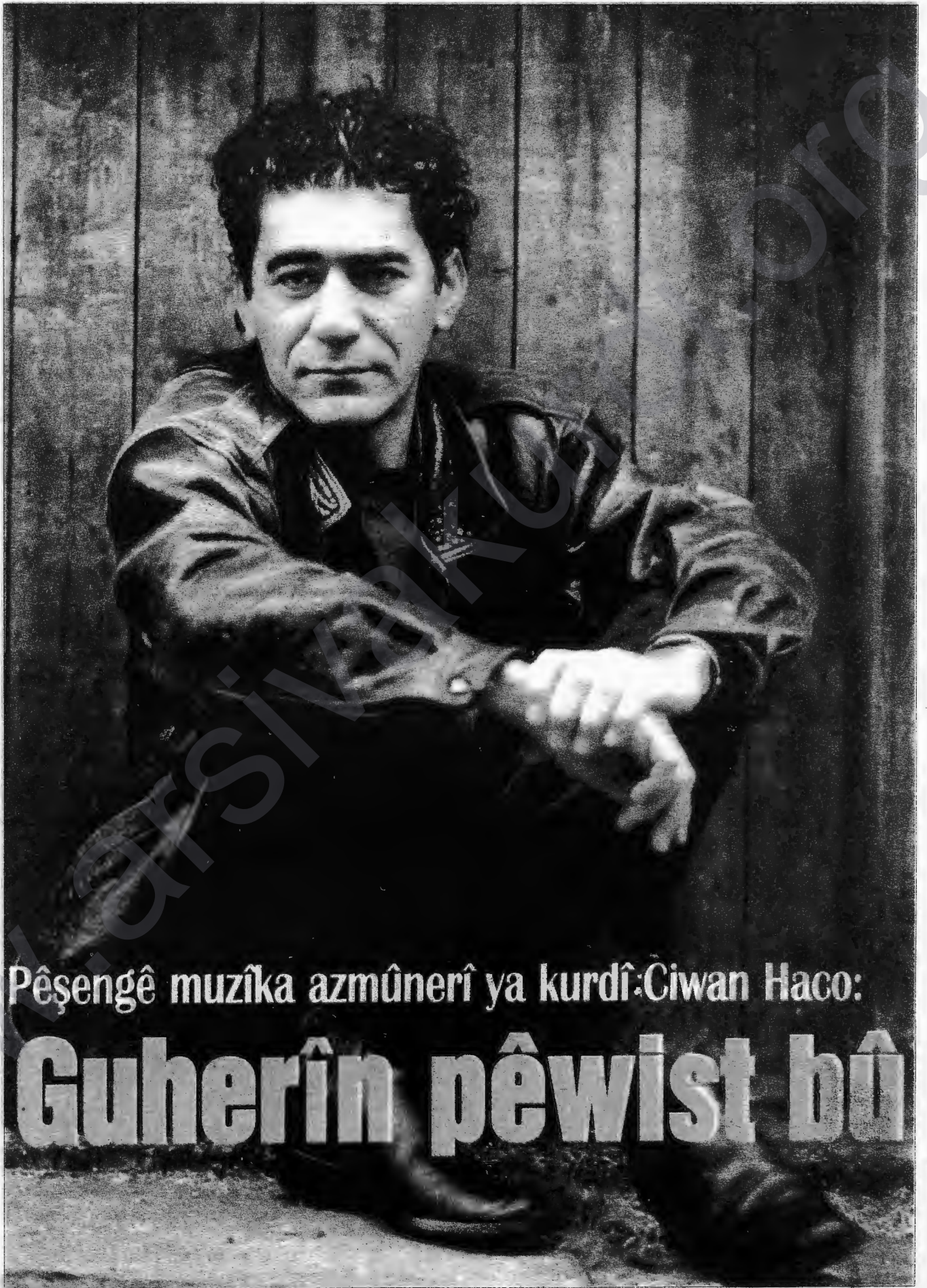

Ev hijdeh sal in ku ez li Ewrûpayê dijîm; tesîra muzîka ewrûpî, tesîra kultura ewrûpî li min bûye. Lê di dilê xwe de, di hîsê xwe de, ez li ser muzîka kurdî ya folklorî mezin bûm. Yanê tu, pêşî tesîra muzîka kurdî di muzîka min de dibînî. Lê tesîra muzîka ewrûpî û ya amerîkî jî baş diyar e.

Kaseta "Mirina Egîdek" wê havîne derkeve. Kaseta min a ku piştî heyveke dinê wê derkeve, bi navê "Bilûra min" e. Ji şîra Mîr Celadet hatiye çekirin.

Di kasetê de neh stranên gelêrî û yê modern hene. Min pênc heyvan li studyoyê li ser vê kasetê xebat kir.

Pêşengê muzîka azmûnerî ya kurdî: Ciwan Haco:

Guherin pêwîst bû

Rûpel 8-9

"Rûpoşa Tirkîyeyê dikeve", ZANA FARQÎNÎ helwestên dewletên ewrûpî yê li hemberî Tirkîyeyê, yê der barê narkotîkê de dinirxîne Rûpel 3

Lêkolîna FAYSAL DAĞLI "Welatparêzê bêtirs Remzî û Operasyona Mamût" bi vê hejmarê dawî lê tê Rûpel 4-5

Ji pêûsa SALIHÊ KEVIRBIRÎ "Ji mexdûrên şer: Zarok" Rûpel 16

NAVEROK

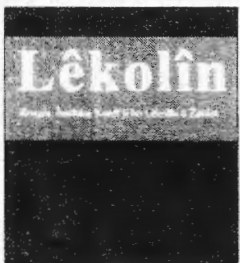
6

Xwînxal: Li ser Cûdî efîsaneyên nû tèn afirandin

7

Memed Drewş: Ziwan tenya hacet niyo

13

Samî Berbang: Hejmara nû ya Lêkolînê

Ji Xwendevanan

EV bû pêncî hejmar rojnameya Azadiya Welat derdikeve.

Ez nizanîm wext çawa derbas bûye û bûye pêncî hejmar. Gava çavên min bi hejmara pêncîyan ketin, ez di cih de sekinim. Ev dem ji bo min pir dirêj bû. Lê belê, ez pê nehesiyabûm ku, çawa derbas bûye.

Erê, serkeftin ev e, bi awayekî serbilind, li hemberî dagirkeran li ser piyan mayîn. Ji ber vê yekê Azadiya Welat bi ser ketiye û serbilind e. Encama pêncî hejmaran serkeftineke weşariyê ye û serkeftin bi xwe ye.

BAHATTIN /STENBOL

BI saya rojnameya Azadiya Welat ez û pir insanên me fêrî zimanê kurdî bûne. Daxwaza min ji xwendevanên Azadiya Welat ev e ku, bila rojnameyê di mala xwe de jî bidin xwendin.

Yek jî, bila zilmên me tehdêyê li jin, qiz û xwişkên xwe nekin; bila mafên wan bidina wan. Bila nebêjin jinên me ji tişteki fêm nakin. Li Kurdistanê bi piranî malbat qizên xwe naşinin dibistanê. Ez bi xwe jî yek jî wan im ku neçûme dibistanekê, min ev yek nepejirandiyê, min xwe fêrî xwendin û nivîsandinê kiriyê. Banga min ji bo qiz û jinên kurd e. Divê ew vê jiyane nepejirandin û bi xwe alîkariya xwe bikin.

HÊVÎ NEMIR/TARSUS

Ji MGK'ê cudaxwaziyeke nû

SAMÎ TAN

Li Tirkîyeyê rapor û biryar li peyhev tèn, lê di pratîkê de gotina dawîn MGK dibêje. MGK'ê roja 27'ê rêbendanê civîna xwe li dar xist, di vîvînê de biryara sansûrê derket. Giraniya vê biryarê li ser MED-TV'yê ye. Rayerên tirk ji bo ku rê li ber temaşekirina MED-TV'yê bigirin, karê ku heta niha bêtir qanûn dikirin, dikin qanûn. Li gorî biryara MGK'ê wê firotina antenên peykê bê kontrolkirin, heta li hinek deveran wê bê qedexekirin.

Îcar ewên ku şev û roj qala cudaxwazan dikin, her hal wê nikaribin herin antenên li Bebek Stenbolê berhev bikin; wê herin li bajarên Kurdistanê yên mezin vî karî bikin. Jixwe li hin deveran ji berê ve ev kar tê kirin. Li gorî agahiyên ku dikevin destê me, li Edeyê polîsan çete ava kirine. Ew diçin antenan. Ji taxên kurdan berhev dikin, firotin difiroşin xelkê. Wisa xuya ye ku hurmeta dewleta tirk ne tenê ji demokrasîyê re, her wiha ji mafê mulkiyetê re jî tune ye. Yanê li dijî kurdan mafên bi-

gehîn e kapîtalîzmê jî didin bin piyan.

Divê bê gotin ku li ser rûyê dinyayê kesî nekariye rê li ber belavbûna agahiyê bigire. Kurd bi çi awayî dibê bila bibê, wê li televîzyona xwe temaşê bikin. Nûçeyekê ku di kovara Noktayê de heftiya çûyî derket vê rastiye baş dide xuyakirin. Li gorî vê nûçeyê kurd êdî bi doza xwe hesiyane, tehmeke taybet ji televîzyonê xwe digirin û bi hêsanî jî dev jê bernadin.

Digel vê biryara MGK'ê, nîqaşa ku bi rapora TÛSIAD'ê li ser zimanê kurdî dest pê kir, hê jî didome. Lê helwesta xêrnexwazan li ser vê mijarê jî wekî her carê ye. Camêr ji bo ku mafê weşan û perwerdehiya bi zimanê kurdî nedin kurdan, çêlî qelsbûna zimanê kurdî dikin. Li gorî hinekan kurdî ne ziman e, yan jî devok e, tîrî perwerdehiyê nake, gelek devok û zaravayên wî hene û hwd. Kesên ku gotinên wiha ji nava xwe têr dikin, gotarên xwe di rojnameyên tirkên ên herî navdar de didin weşandin.

Ew kesên ku li ser zimanê kurdî van tesbîtan dikin, ji zimanê kurdî bêhay in. Bo nimûne yekî bi navê Pulat Tacar di Yeni Yüzyıla roja 30'ê rêbendanê de dibêje: "Li Tirkîyeyê peyivîna bi zimanên wekî Kirmancî, Zaza, Goranî, Soranî û devokên wan qedexeyê nîn e..." Îcar camêr hê nizane ku ew hemû zaravayên zimanê kurdî ne û kesên ku bi soranî û goranî dipeyivin di nav sînorên dewleta tirk de nîn in. Bi vê jî namîne ji bo zimanê weşanên kurdî yên ku li Ewrûpayê tèn weşandin dibêje: "Zimanê çêkirî."

Ez bawer im, ew gotinên Yaşar Kemal baş bersiva wan didin: "Zimanê kurdî, zimanekî pêşketî ye destan, stran û çîrokên e. Wî jî sedsala 12'yan bi vir de di wêjeya nivîskî de helbestvanên mezin ên di asta helbestvanên cîhanê de gihandine." Belê van gotinên Yaşar Kemal raporeke ku di 30'yê avrêla 1992'yan ji Turgut Özal re hatiye pêşkêşkirin de, cih girtin. Ev rapor di 29'ê rêbendanê 1997'an de di rojnameya Akşamê de hate weşandin.

Wekî encam divê em bibêjin ku berpirsê problemên zimanê kurdî yên heyî, dewleta tirk e, li aliyê din kesên ku van gotaran dinivîsin, ne ji bo çareserîya probleman, lê ji bo domandina qedexeyê dinivîsin.

Kurd û çiya

DILÜCAN ŞER

Em gelekî çiyayî ne. Diyalektîka gelên çiyayî bi çiya ve girêdayî ye. Diyalektîka kurdan jî ev e." (Şero-katî)

Gele kurd di Rojhilata Navîn de li Mezopotamyayê (dergûşa şarîstaniyê) gelekî pir kevnar û kedkar e.

Lê mixabin ev gel heya îro bi sed salan tim di bin destê zilm û zordan de maye. Tim ji bo kesên zordest xebitiye. Jiyana xwe pêşkêşî dewletên koledar û zalim kiriye. Welatê kurdan tim hatiye dagirkirin û talankirin.

Di dîrokê de hin dewlet û gelên din jî hene; ên ku axa wan hate dagirkirin û gelek ji wan îro najîn (Inka, Maya, Aztek, Sumer û hwd.)

Gelo çima kurd jî mîna wan di rûpelên dîrokê yên tarî de wînda nebûn û heta îro xwe gihandine?

Belê pir sedemên vê hene. Lê yên herî girîng ev her du sedem in:

- 1) Xwedîbûna şarîstanî, çandî û zimanekî pir mezin û dewlemend.
- 2) Li dijî dagiran xwekişandina ber bi çiya ve.

Me got welatê kurdan tim hatiye dagirkirin, wêrankirin, bûye warê qetlî-aman. Ji ber vê yekê kurdên azadîperwer tim xwe bi çiya ve girê dane.

Lê ji ber ku ev dagir tim domiye kurdan jî êdî careke din xwe ji çiyaran berne-

Li gorî wan, kurd ketine xeweke giran û êdî tu car nikarin serê xwe rakin. Lê van hesabên wan, heta 1984'an dom kir. Kurdên "razayî" bersiv dîsa ji çiyaran dan wan, lê vê carê bi awayekî din.

dane. Çiya ji xwe re kirine mesken.

Ji ber vê sedemê jî êdî kurd li pey civakên pêşveçûyî mane û ji şarîstaniyê dûr ketine. Ji pêşveçûnan bêxêber mane. Kurdan tovên jiyaneke nû li çiya avêtine. Li vir li zimanê xwe, li çanda xwe xwedî derketine û ev nîrxên xwe heta îro anîne.

Kurdên ku li deştan, li bajarên mane di bin bandora dewletên din de mane û kurdîtiya xwe hêdî hêdî wînda kirine.

Kurdên ku xwe kişandine çiyaran ji ber ku jiyaneke bipergal ne gengaz e, ji hev veqetî, bi eşîrtî jîyane. Yanê qutbûn ketê navbera kurdan û ev jî ji bo netewebûnê û sazîkirina welatekî bûye astenga herî mezin.

Êdî ji bo ku kurd bûne parçe parçe zordestan jî bi hêsanî listikên xwe kirine û kurd xapandine, xayîntî kirine navbera kurdan. Xayîntî ji nav kurdan nema derdikeve heya îro jî. Kurdan gelek caran serî hildane li dijî zaliman, lê her car ji ber ku ji hev cuda ne dîsa hatine qetlikirin, ên mayî jî dîsa rîya çiya li ba xwe dîtine. Mirovekî jî ji bo vê gotiye:

"Xayîntiya kurdan li kurdan heye, lê xayîntiya çiyaran li kurdan tune ye."

Di serhildana Agiriyê de dewleta tirk gelek kurd kuştin, paşê jî li çiyayê Agirî li ser zinaran wiha nivîsandine:

"Muhayyel Kurdisan burda mefundur." Yanê Kurdîstana xeyalî li vir razayî ye.

Li gorî wan, kurd ketine xeweke giran û êdî tu car nikarin serê xwe rakin. Lê van hesabên wan heta 1984'an dom kir. Kurdên "razayî" bersiv dîsa ji çiyaran dan wan, lê vê carê bi awayekî din.

Bi partî, bi artêş, bi enî, bi rêxistinên şoreşgerî bersiv dan. Êdî çiya ji bo wan dibûn goristan. Êdî welatê di nav tariyê de rûyê rojê dît. Roj jî ji pişt çiyaran derket.

Meleyekî kurd jî wiha gotiye: "Xwedê dema ku kurd anîn dinê ji bo ku zanibû wê çî bê serê wan, bi wan re çiya jî afirandine."

Şervanên kurd xwe ji Cûdî, Gabar, Zaxros, Agirî... berdane ser dijmin û jiyana lê kirine dojah. Êdî navên çiyayan bi navê lehêngên Kurdistanê tèn ziman.

Belê tê xuyakirin ku rola çiyayan di jiyana kurdan de pir girîng e. Belkî jî em dikarin bêjin çiya sedema hebûna kurdan a heta îro ye.

ŞAXA Komeleya Mafên Mirovan (IHD) ya Stenbolê, di 26'ê rêbandana 1997'an de li Tarik Zafer Tunaya Kültür Merkezi komcivîna xwe giştî ya ne-asayî pêk anî. Di 27'ê rêbandanê de jî, ji aliyê lijneya rêveberiyê ve Parêzer Ercan Kanar wekî Serokê Şaxa Stenbolê ya IHD'ê hate hilbijartin. Ji bo sekreteriya şaxê, parêzer Beyhan Yılmaz û ji bo jimêrkariyê jî Erol Ercan hatin wezîfedarkirin. Li gorî hilbijartina nû lijneya rêveberiyê jî van kesan pêk tê:

Parêzer Ercan Kanar, Parêzer Beyhan Yılmaz, Erol Ercan, R.Şen Kaya, Leyla Kaya, İsmail Sarıoğlu. Ji bo lijneya kontrolê, Mu-teber Yıldırım, Turaniî û Alev Çevik hatin hilbijartin.

QATILÊN Bêrivan û Dîlanê beraat kirin. Wekî tê zanîn, di 8'ê gela-wêja 1996'an de li navçeya Kûçûk Dikiliya Edeneyê, di êrişeke polis û îfman de digel du zarokan 4 kes hatibûn kuştin, kesek jî birîndar bûbû. Di bûyerê de polîsek jî hatibû kuştin.

Dadgeha Cezayên Giran a Duyemîn a Edeneyê, bîyî guhdarkirina dozdar Yeter Kaplan (Bayram) û parêzerê wê, 23 polîsên bersûc bêsûc îlan kirin. Dozgerê Komarê, kirinên polîsên wekî "nêfsî mudafaa" nişan da. Wekî tê zanîn, bi raporên Adli Tîpê, IHD, Mazlum-Der û TOHAV'ê diyar bûbû ku bûyer, "înfazêke eşkere û bê-mekheme ye."

NÛÇE

Rûpoşa Tirkîyeyê dikeve

Tirkiye her diçe ji Rojava tecrît dibe, rûpoşa (maskeya) wê dikeve. Ew ji ber ku jehrê li Ewrûpayê belav dike tê tewanbarkirin, ne ji ber pêkanîna qetlîaman, şewitandina gundan, bînpêkirina mafên mirovan û şerê kirêt.

Sala nû, ji bo Tirkîyeyê bi awayekî baş dest pê nekir. Gerçî di mehên dawî yê sala 1996'an de şanên vê yekê xwe didan der. Nimûne: Biryarên Parlementoya Ewrûpayê, dozên ku li dijî Tirkîyeyê di Dadgeha Mafên Mirovan a Ewrûpayê de bi encam dibûn, Kampanyaya Rêxistina Efîyê ya Navneteweyî ya li hemberî Tirkîyeyê, di warê dîplomasî û siyasê de xebat û çalakîyên kurdan, pergala kemalî ya çewsîner tengazer dikirin.

Tirkiye, di destpêka sala nû de di qada navneteweyî de bi tiştêkî din re rû bi rû ma. Heta niha ew bêhtir ji ber bînpêkirina mafên mirovan dihatê rexnekirin. Îcar tiştêkî din, "bi hîmayekirina bazirganên narkotîkê" tê tawanbarkirin, yanê sîwdarkirin.

Wezîfeya bankayên tirk

Pêşî Holandayê şaxên (şube) bankayên tirk ên li welatê xwe dan girtin, bi hinceta ku ew banka pereyên ku ji bazirganiya esrar û eroynê tînin bi dest dixin, transferî Tirkîyeyê dikin. Li gorî raporên dewletên ewrûpî, şaxên bankayên tirk ên li Ewrûpayê tev bi vê yekê radibin. Her wiha bankayên li bakurê Kibrisê jî, eynî tiştî dikin. Ji ber ku ev beşa di bindestê Tirkîyeyê de bi awayekî resmî nayê qebûlîkirin, tîkilî bi wan nayê kirin û hesab û defterên wan bankayan li derveyî kontrolê dimînin.

Piştî girtina bankayan îcar hate gotin ku Tirkiye karê narkotîkê dike. Rayedar û deshilatdarên dewletên Ewrûpayê bi awayekî eşkere daxuyandin ku Tirkiye bazirganên narkotîkê hîmaye dike. Cara pêşin ev yek ji aliyê Dadgerê (hakimê) Dadgeha Eyaleta Frankfurtê Rolf Schwalbe ve hate gotin. Schwalbe navê Tansu Çiller bi lêv kir ku ew bazirganên narkotîkê hîmaye dike.

Daxuyaniya Schwalbe, tîkiliyên Tirkîyeyê û Almaniyayê anî ber qûtûnê. Tirkîyeyê çar nota hinartin Almaniyayê, da ku ji Tirkîyeyê û Tansu Çiller lêborînê bixwaze. Lê Almanya, tenê bi bîra Tirkîyeyê xist ku dadgerî li welatê wan serbixwe ye.

Di pey vê rûdanê de, daxuyaniyên dewletên mîna Fransa, Îngiltere, Amerîka û Holandayê li dû hev hatin belavkirin. Tev jî dibêjin ku Tirkiye karê narkotîkê dike.

Daxuyaniyên dewletan

Li gorî rapora Komisyona Lêgerîna Çalakiyên Sûcên Organîze û Organîzasyonên Biyan ên Sûc li Holandayê, ku saziyêke

Parlementoya Holandayê ye, meqamên resmî yê Tirkîyeyê di nav karên narkotîkê de ne. Ligel vê, di raporê de tê gotin ku li Tirkîyeyê sîwê organîze li gorî Holandayê pirtir e û derdorên sîwên organîze, servîsên dewletê û karsaz di nav hev de ne.

Di raporê de tê gotin ku di karê narkotîkê de tiliya MHP'ê heye. Rapor eşkere dike ku ji sala 1972'yan ve tîkiliya MHP'ê ya bi karê narkotîkê re hatiye tespîtkirin û rayedarên vê partiye qazancên ku di salên heftê û heştêyî de ji firotina narkotîkê bi dest xistine di çalakîyên siyasî de bi kar anîne. Her wiha di raporê de tê daxuyandin ku tîkiliya mafyayê di serî de partiye rastgir, bi hemû partiye siyasî re hene.

Cigirê Wezîrê Karên Hundirîn û Berpirsê Qaçaxiyê yê İngiltereyê Tom Sackville jî diyar kir ku ew der barê Tirkîyeyê de xwedî gumanên cidî ne. Sackville da zanîn ku li gorî agahiyên yekîneyên ku emniyeta İngilîz dide wan, tiliya dewleta tirk di karê narkotîkê de heye. Her wiha eşkere kir ku %80 narkotîka ku tê Ewrûpayê, ji Tirkîyeyê tê.

Fransa jî, li gorî rapora ku bi Navenda Çavdêriya Narkotîkê ya Jeopolîtîkê daye amadekirin, da zanîn ku narkotîka li Fransa û Ewrûpayê tê bikaranîn, %70'yê wê ji Tirkîyeyê tê. Ev saziya ku li Parisê ye, ji saziyên wekî Konseya Ewrûpayê, Yekîtiya Ewrûpayê û Neteweyên Yekbûyî re raporê amade dike. Rayedarên vê saziyê diyar dikin ku hejmara îmalatxaneyên eroynê li Tirkîyeyê her diçe zêde dibe.

Helwesta derengmayî

Dewletên Yekbûyî yê Amerîkayê jî li ser van qewmînan bêdeng nema. Komîteya Karên Derveyî ya Meclîsa Nûneran bi Rêxistina Narkotîkê ya Amerîkayê (DEA), Rêxistina Saloxiyê ya Navendî (CIA) û rayedarên Wezîriya Karên Derveyî re civîn pêk anîn û bûyer û rûdanên li Tirkîyeyê nixandin. Bi kurtî Amerîka jî bala xwe da ser Tirkîyeyê û dest bi berhevkerina agahiyan kir.

Tansu Çiller a ku ji bo "Civîna İstîşareyê ya Şeşane" çûbû Romayê diha hate sîwdarkirin ku tîkiliya wê bi karê narkotîkê re heye. 13 parlementerê îtalî û senatorekî bi pişkarî daxuyaniyek dan. Di daxuyaniya xwe de gotin ku tîkiliya Tansu Çiller bi narkotîkê re heye û ziyareta wê şermezar kirin. Her wiha wan rexne li Serokwezîr

Profî û Wezîrê Karên Derveyî Lamberto Dini kirin.

Wezîrê Pergala Gelempirî yê Yewnanîstanê Yorgos Romeos jî roja 29'ê rêbandanê daxuyand ku tîkiliya Tirkîyeyê ya bi narkotîkê re, wê bibe Parlementoya Ewrûpayê. Li aliyê din, Romeos bi bîr xist ku dewletên Ewrûpayê gelek dereng bi rewşa Tirkîyeyê hesiyane.

Bêwewletîya bi Tirkîyeyê

Rayedarên dewletên ewrûpî bi Tirkîyeyê ewle nabin. İterpol dadixuyîne ku Muduriya Giştî ya Emniyetê ya Tirkîyeyê agahiyên şaş û raporên newî dide wan. Her wiha rayedarên emniyetê yê ewrûpî, didin zanîn ku agahiyên veşarî yê ku ew didine karbidestên emniyeta tirk, dikevin destê bazirganên narkotîkê.

Qewimîn û daxuyaniyên piştî Qezaya Susurlukê, gumana wan xurtir dike. Çimkî derdikeve rastê ku bazirganên narkotîkê bi paseportên kesk digerin û malên xwe didine firotin. Ev yek jî bi navê "bûyera munferîr" nikare bê binavkirin.

Ji lew re kesên ku bi madeyên narkotîkê tîne girtin, giştî ji derdorên îktidara siyasî ne, di nav wan de polis, leşker, tîmên taybet hene. Di 28'ê rêbandanê li Geverê (Yüksekova) girtina 84 kilo eroynê ve baweriyê teyîd dikin. Derkete meydanê ku eroynê a zavayê Mebûsê DYP'ê yê Culemergê Mustafa Zeydan û Serokê Beledîya Nehiyeya Geverê Byükçiftlikê Hasan Taşev e. Her wiha tê îdiakirin ku di sala 1995'an de ji 88 kilo eroynê kurê Mustafa Zeydan Necmi Zeydan hatiye girtin, lê bi bertîla 120 hezar

markî bûyer hatiye bincilkirin.

Kana şer

Rayedarên dewleta tirk bi xwe eşkere dikin ku salê 8-10 milyar dolar di şerê bi PKK'ê re xerc û zêha dikin. Dewletek çiqas xwediyê aboriyeke xurt be jî zêde nikare pereyekî ew qas mezin bi salan di şer de xerc bike. Her wiha aboriya tirk jî li gorî îstatîstîkan ew çend ne baş e.

Hüseyin Baybaşın di hevpeyvîneke xwe ya di MED-TV'yê de got ku wî li ser tekîfa Şükrü Balcı (ku wê çaxê Balcı Mudurê Emniyeta Stenbolê bûye), dest avêtîye karê narkotîkê. Mebesta Balcı jî ew bûye: Zenginkirina maliyeya Tirkîyeyê.

Mine G. roja 29'ê rêbandanê di quncikê xwe yê di rojnameya Radikalê de tiştên balkêş ji devê rayedarekî Navenda Çavdêriya Narkotîkê ya Jeopolîtîkê dan. Rayedar jê re gotîye ku meaşê ku Tirkiye dide cerdevanan hemû ji pereyê firotina narkotîkê tê. Her wiha rayedar daye zanîn ku gava ew li ser sinorên Tirkîyeyê yê germ digere nartirse, lê gava ew li Entebê li navendên endustriyê yê tekstîlê digere zehf ditirse.

Pê namîne û navek jî didê, ku ew kes bazirganiya narkotîkê bi Kafkasyayê re dike. Mine G. dibêje ku çaxê wî navî dibihîze, dihepire. Rayedarê ku navî wî nehatiye diyarkirin, ji rojnamevan Mine G. 'yê re gotîye eger Tirkiye paseportên kesk bide qatîlan û wezîreke karên derveyî wan mîna qehremanan îlan bike, cendekên endamên mafyayê bi alê bê pêçandin, meşrûfûyeta şerê li "Başurê Rohîlat" namîne.

ZANA FARQÎNÎ

Li ser Cûdî efsane yên nû tîn afirandin

Di dîrokê de ji bo me rojek hilatiye. Wextê em li pey tirêjên wê rojê biçin, emê li cîhanê bigihîjin Rojhilata Navîn; ji wir emê herin Kurdistanê, ji Kurdistanê emê herin Botan û ji wê herêmê jî emê herin Çiyayê Cûdî. Cûdî ji bo me sembola jiyaneke nû ye.

Çiyayê Cûdî, digel mîtosa Nuh Pêxember tê nasîn. Kesê ku navê Cûdî nebihîstibe, gerek nemabe. Ji bo dostan, qencan, mafdaran Cûdî heybetek e, ronahiyekek e, ji bo neyaran, dagirkeran, bêmaf û dijminan jî wekî hêlîna terorîstan, cihê mirinê û tariyê tê zanîn Cûdî. Lê belê Cûdî çi ye? Li ku derê ye? Emê bi bersiva van siwalan re Cûdî bidin nasîn.

Di dîrokê de ji bo me rojek hilatiye. Wextê em li pey tirêjên wê rojê biçin, emê li cîhanê bigihîjin Rojhilata Navîn; ji wir emê herin Kurdistanê, ji Kurdistanê emê herin Botan û ji wê herêmê jî emê herin Çiyayê Cûdî. Sewq ji çiyayê Cûdî bilind dibe. Cûdî ji bo me sembola jiyaneke nû ye.

Li herêma Şehrê Nuh Şirnexê, di navbera Şehrê Nuh, Cizîra Botan, Girikê Emo, Silopî û Qilaban de cih digire. Cîranên Cûdî; di hêla rojhilatê de, çiyayê Gelikurtiya û Sinehî, di hêla rojava de Çiyayê Gabar, di hêla başûr de, Deşta Girikê Emo û di hêla bakur de, Çiyayê Fila, Çêlê, Nimîja û di pey wan de jî Bestan û Çiyayê Herekol hene. Van cîranên Cûdî, tevî li hemberî zîlm û zordariya dîrokê ku li ser gelê me hatiye meşandin dest dane hev û gelê me di hembêza xwe de parastine.

Gundên li Çiyayê Cûdî: Şax, Hevler, Dêra Kema Hesena, Sorbitmê, Girê Çûlîya, Xînis, Dêrgê, Bêşêrê, Bêspin, Herbûl, Silip, Cilbiya, Gendana Besta, Biliqa, Serava Kîça, Mendîşana, Divin, Dûvyan, Aşê Alîxan, Bestika Mêrsîna, Avga Masûya, Şilerût, Serê Dehlê, Bilkasma, Cifane, Akut, Gundikê Sipîndarê, Gilîndar, Nêvana, Gundikê Remo, Nêvakara, Benavya û hwd. jî hene. Lê belê îro li herêma Cûdî ji çend gundan pê ve, tu gund nemane. Gişk, an jî ber zîlm û zordariya leşkerên dagirkeran hatine valakirin û gundî koçber bûne, an jî, bi zorê gund hatine xerakirin, şewitandin û kavih bûne. Çend gund hebîn jî, wan sernîşî û îxanet qebûl kirine û bûne sîxur û cerdevan.

Wextê mirov bala xwe dide nal û nihîl, taht û zinar û çem û robarên çiyayê Cûdî, mirov dibêje qey cih û warê şêr û pîlîngan e. Her dehl û rezên Cûdî wekî quncikên buhiştê ne.

Çemê Nêrdûş, robarên Hesena, Bêspin, Cilbiya û Herbul her yek li hêlekê ye di çiya de diherike, ji Dicle re dibe navzê. Bilindaya Cûdî 2089 metre ye. Kesên li ser Cûdî jiyane, tu cara hesreta wî jî bîr nakin. Lê çî bikin îro, li çar aliyên cîhanê belav bûne û warê xwe teri-

kandine.

Dîroka Cûdî

Erê ma qey kes napirse, çima jê re dibêjin Cûdiyê Mirada? Ev mirad ji bo çi ye? Emê bersiva vê jî, ji mîtosa Nuh Pêxember bistînin. Berî tûofan rabe, ji Çiyayê Cûdî re digotin Çiyayê Gotî û ev dirêj dibe heya Gotî, Botî, Batî, Gewdî, Guyî, Botah, Mezra Botan, jî jî vê peyvê tîn. Eşîr jiyana xwe hê jî berdewan dikin. Wekî Eşîra Guya, Eşîra Bet û Eşîra Gewdan..

Di mîtosê de wiha dibêje: "Wexta tofan radibe keştiya Nuh Pêxember di ser Çiyayê Cûdî re derbas dibe. çiya gişk xwe ji ber keştiya Nuh nizim dikin ku keştî li ser çiyê nesekine. Gava keştiya Nuh di ser Çiyayê Cûdî re derbas dibe, çiyayê Cûdî xwe ji keştiyê re bilind dike ku li ser bisekine. Dema keştiya Nuh xwe li çiyayê Cûdî digire û cihê xwe li ser Cûdî dibîne û tê de ji Çiyayê Cûdî re tê gotin Çiyayê Cih-dî, ew jî dirêj dibe û di dawiyê de jî bûye Çiyayê Cûdî."

Çiyayê Cûdî enternasyonal e. Misilman, xirîstiyân, mûsewî, zerdeştî, yêzîd û olên li ser cîhanê gişk kesên eslê wan reş, yên eslê wan spî û yên eslê wan zer gişk Çiyayê Cûdî jî xwe re qiblegeh, pîroz dibînin û baweriya wan gişkan bi wê mîtosê heye. Nêvsera Cûdî, cihê keştiya Nuh Pêxember lê sekinî bûye cihê serdana heca gelan. Ji vî cihî re dibêjin sefine. Çi insanên baweriya xwe bi qiblegeha Cûdî tînin, gel, ol, ziman, reng, esil ferqiyê naxin nava wan û tev de diçin serdana Cûdî û Cûdî tewaf dikin.

Her sal meha her sê hefteyên pêşî yên tîrmehê, dema serdana heca Cûdî ye. Çiyayê Cûdî cihê mirad û mexsedê ye, cihê kêf û şahiyê ye, dermanê laşê birîndaran û çareya derdên bêdermanan e. Her çî kesên zarokên wan ku şehîd bûne, yên zarokên wa çênabin, qîz û xortên ji hev hez bikin û yên kêf, sihet û eşqê biwazin gişk di meha tîrmehê de berê xwe didin Çiyayê Cûdî û diçûn serdana Cûdî. Ji yezdanên xwe re lavahî, dûayan dikirin, qurban şerjê dikirin, daxwaz û hêviyên xwe ji Yezdan dixwestin û kêf û seyran dikirin. Derwêş û feqeyan li erbana dixistin û halet (zikir) dikirin. Qîz û xortan tev de dawet û dîlan digirtin. Ev her sê hefteyên serdana Cûdî wekî îd û cejnê derbas dikirin. Gelek qîz û xortên li vê derê dil didan hev û ji hev û din hez dikirin, gelek jî li wê derê soz didan hev û gûstîlikên xwe bi hev û din diguhartin. Gelek jî li vê derê bi hev û din re dizewiciyan û digihîştin mirad û

mexsedên xwe. Ji bo vê yekê jî navê Cûdî bûye "Cûdiyê Mirada" kîjan insan ku heft salan biçûya serdana Cûdî, wekî çûye hecê dihat dîtin.

Dîrok çiqas pêş ve biçê û dirêjtir bibe, şer û nakokiyên li ser aboriyê jî bêhtir giran û tûjtir dibin. Di dîrokê de piraniyên van şeran li ser Rojhilata Navîn hatine çêbûn. Li Rojhilata Navîn piraniyên wan li ser axa Kurdistanê navendî bûne. Dewlemendiyên Kurdistanê yên sererd û binerd bala dijiminên kedxwar dikişîne ser xwe. Çiqas şer gurtir bûne, ew qas jî dora Cûdî hatiye talankirin û insanên diçûn serdana Cûdî jê hatine ketandin û qutkîrin.

Bi derketina îslamiyê re olên ji derveyî îslamiyê, ji serdana Cûdî hatin qetandin. Misilmana serdan li wan qedexeyê kirin. Êdî ji xeynî misilmanan û gelên nêzikî derdora Cûdî tu kes nedihat serdana Cûdî. Dema di dîrokê de sala 1639'an de Peymana Qasrî-Şîrîne çêbû û Kurdistan bû du parçe, gelê me yê Rojhilat jî, ji Cûdî hat qetandin. Piştî sala 1923'yan îmzekirina Peymana Lozanê jî ku Kurdistan bû çar parçe û komara tirk hat avakirin jî gelê me yê başûrê mezin û başûrê biçûk jî, ji Cûdî hatin qetandin. Kesên diçûn serdana Cûdî, hêdî hêdî jê dihatin qutkîrin. Ji xeynî eşîrên derdorê herêma Cûdî tu kes nemabû ku Cûdî ziyaret bikin.

Îro ew jî nemane. Piştî derketina tevgera azadiyê û hilpişkîna 15'ê Gelawêjê valakirin, xerakirina gundan dest pê kir. Gundên di hembêza Cûdî de jî yek bi yek hatin valakirin, xerakirin, şewitandin, wêrankirin û talankirin. Cûdî ji insanan tê paqijkirin. Dijminên dagirker tu gund nehiştin ava, ji xeynî çend hebên ku îxanet qebûl kirin û bûn cerdevan. Çûyîna Cûdî hatiye qedexekirin. Lê belê dijmin bi xwe jî newêre li ser Cûdî bimîne. Tîrsa şervanên azadiyê dil û hînavên wî parçe parçe kiriye.

Çiqas gundê Cûdî hatine xerakirin û şewitandin jî îro qîz û xortên me tevde destê xwe dane hev û dilê wan bûye yek û berê xwe dane miradê xwe. Hezkirina wan wekî deryayê ye, eşq û evîna wan wekî çiya ne, tema çiyayê Cûdî mezn e.

Hêvî û miradên Cûdî nû dikin. Serdana Cûdî ji bin destê dijminan rizgar dikin û li Cûdî her roj dikin cejn û îd. Çiqas ew li Cûdî xwedî derdikevin û diparêzin, Cûdî jî ew qas li wan xwedî derdikeve û wan diparêze.. Ev 13 salin li ser Cûdî şerê çekdarî tê meşandin lê di vî şerî de tu car gerîla nehatine şikandin, zêde zaiyatên gerîla li wir çênebûne. Tim û tim dijmin li ser Cûdî hatiye şikandandin û gelek leşker li ser Cûdî tîn kuştin. Şervan li ser Cûdî Mîtoseke nû ava dikin.

Rowşa Cûdî ya îro

XWÎNDAL

● 3.2.1979

Ayetullah Xumeynî İktîdara Şah hilweşand û bi şoreşa İslamî li Îranê desthilatî bi dest xist.

● 8.2.1925

Di sala 1922'yan de li Erzeromê di bin serokatîya Mîralay Xalid Begê Cibrî de Civaka Azadiya Kurdistanê ava bû. Kurd di bin sîwana vî civakê de, di demeke kurt de li Bîlîs, Mezra (Eleziz), Amed, Ruha, Sêrtê û li gelek deverên din yê Kurdistanê dest bi xebatên rizgariyê dikin.

Şêx Seîd, zavayê wî Şêx Abdullah, Şêx Paloyê û Şêx Şerîf jî,

beşdarî vî xebatê dibin. Şêx Seîd, ji bo birêxistina gel li Kurdistanê digere, di vî navberê de der heqê Şêx Seîd û çend serokên kurdan de, ji aliyê dadgehê (mehkeme) ve biryara tewqîfîkirinê tê derxistin.

Şêx Seîd bi mêvanî diçe Pîranê mala birayê xwe Abdurrahîm, li wê derê mufrezeyê cendirmeyên digirin ser wan û teslîmbûna Şêx Seîd û hevalên wî dixwazin. Lê ew teslîmbûnê qebûl nakin û di navbera wan de şer çêdibe. Ev şer dibe destpêka Serhildana Şêx Sîd.

AWIR

Ziwan tenya hacet niyo

Şarê ke bazarê ci no neteweyî îşgal bind bo, îradey siyasîyan ê şaran zêf beno, çimkî îradey heveyî nirxan ser vejyeno werte û pay de vindeno. Qandê jebîna neteweyî têkoşîna siyasî, jebîna ziwan, çand û dîrok lazim o. Bewne no îradey siyasî ewro tam me bo se ji ûwo vejyeno werte.

Şaxa Partiya Demokrasiya Şarî (HADEP) ya Üskûdarî de Gerîndeyê Weşanê yê Azadiya Welat Samî Tanî 26'ê rêbendanî de 'Mûsayîna zîwanê may (Dayik) ser' jêw semîner da.

Samî Tanî qisiyê xo wina akerdî: "Ewro xeylê mardimê zîwanî zey hacetê danayîn û girotina zanayîne vînenê. Nê rast niyê, çimkî çayê zîwanî, şarandê bindestan het zaf taybet o. Dewletê zordestî bazara neteweyî nê şaran dagir (îşgal) kenê, qandê coya nê, nêşenê jebîna xo virajê. Serva jebîna neteweyî îradeya siyasî lazim o. Şarê ke bazarê ci no neteweyî îşgal bind bo, îradey siyasîyê, ê şaran zêf beno, çimkî îradey heveyî nirxan ser vejyeno werte û pay de vindeno. Qandê jebîna neteweyî têkoşîna siyasî, jebîna ziwan, çand û dîrok lazim o. Bewne no îradey siyasî ewro tam mebo se ji ûwo vejyeno werte."

Samî Tanî fina vat ke, verê 1984 de jêw kurdê botanî kurdê serhatî ra fahm nêkerdê. Çimkî nê pêjwînan het nêşiyê û niyameyê, la balê nê nika jebînan weş şilasnê û tayn bo se jî pêjwînan fahm kenê. Gerîndeyê Azadiya Welatî fina vat ke, badê têkoşîna 1984 rojname û kovarê kurdî verî ra bî veşî û nê rojname, kovaran û nê hacetê ke pêjwînan het, şiyayîn û ameyin vejyay, no ferq tam me bo se jî hewadiyawo. Tanî vat: "Bewnê ewro

MED-TV vengê hemû kurdan resneno pêjwînan. Serva coya zîwan tenya jêw hacet nê, pêjwînan fahmkerden het, jebîna çandî het, jebîna dîrok het parçeyê neteweyî yo."

Ey mûsayîna sistemê tirk ser jî wina vat: "Sistemê mûsayîna tirk asîmîlekar o. Bewnê dewlete qandê asîmîlekerdenê domananê kurdan mektebê şewîn (yatîlî) akerdî. Serva asîmîlekerdenê heme cadê Kurdistanê de, nê mektebî akerdî, domananê kurdan zordarî bardî nê mekteban û gorey îdeolojiya xo dayî wenden." Gerîndeyê A. Welat da zanayen ke, domanê kurdan hetanî 7 serî niyameyî tirkî nêzanê, badê 7 seran şinê mekteb û wîja kurdî qiseykerden û kurdî wendên qedexeyê wo, heta kam kurdî qisey bikiro, mamostay danê piro û ceza danê ci. Ey vat: "Yanê heta 7 serî domanê kurdan çiçî mûsayê se, dewleta nînan çekena jû kişt. Bewnê; ê kê ewro nijadperestiya tirkan kenê, ê xo tirkî bîle niyê. Ya kurd ê, ya laz ê, yan jî çerkez ê. Nê kot ra wina bî? Nê mûsayîndê sistemê tirk ra wîna biyê."

Samî Tanî qisey xo wina qedînay: "Gerek hemû kurdî zîwandê xo de qisey bikirê, zîwandê xo de biwanê û binûsê." Semîner nêzdiyê 40 mardiman temaşê kerd. Bado samî tanî cewabê persanê temaşê kenan da û semîner qedîya.

MEMED DREWŞ

ÇAVDÊRÎ

AMED TIGRIS

Nivîsa nivîskarê me nekete destê me

'Têkoşîna zîmanê kurdî...'

Agahiyên ku rojnamevan Özgân di der barê MED-TV'yê de dide objektîf û balkêş in. Özgân dide xuyakirin ku, li hin deverên din jî weşanên ku bi kurdî weşanê dikin hene, lê piraniya mirovên kurd MED-TV'ê tercîh dikin. Dîsa tê daxuyandin ku MED-TV jî aliyê hemû bînerên kurd ve wekî televîzyoneke demokratîk tê dîtin.

Di kovara hefteyî Noktayê, di hejmarê bi mêjûya 26'ê rêbendanê-1'ê reşemiyê de di bin sernavê "Kürtçe'nin varoluş mücadelesi (Têkoşîna kurdî ya ji bo parastina hebûna xwe) nivîsek derket. Ev nivîsa ku ji aliyê Güçlü Özgân ve hatiye nivîsîn, bi awayekî dûv û dirêj li ser çand, zîman û sazîyên kurdan ên çandî radiweste. Nivîskar Güçlü Özgân bi serpêhatiyeke xwe dest bi nivîsa xwe kiriye. Özgân di de zanîn ku di dema rêwîngiya xwe ya ji bo Amedê de di otobûsê de kasete kurdî hatiye lêxistin, lê dema kontrola polîsan, ev kaset bi yêke tirkî hatiye guhartin. Nivîskar di yar dîke ku bi

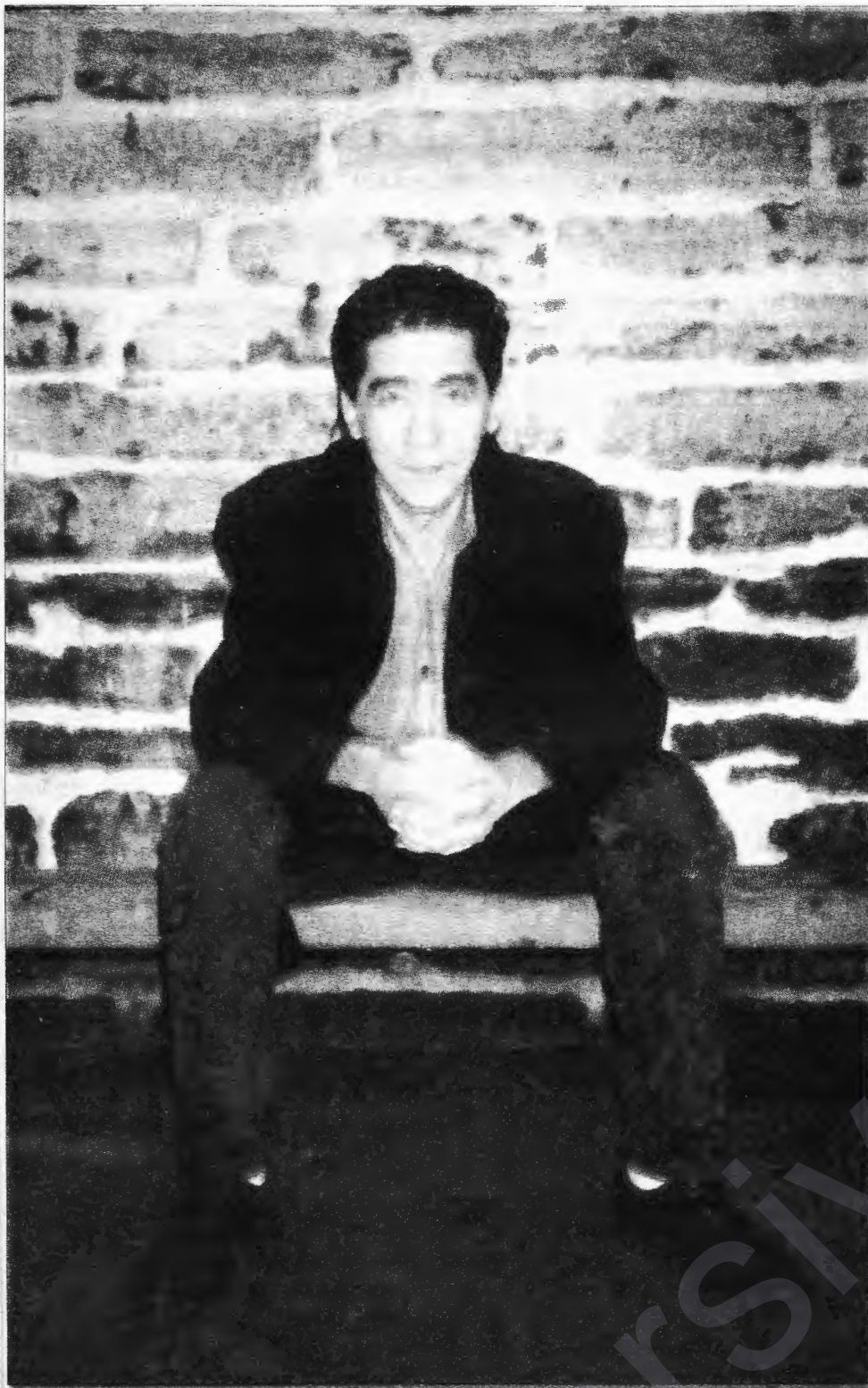
rûdanên dawîn kurd bi xwe hesiyane û li ser çand û zîmanê xwe xebatê dikin.

Özgân dide zanîn ku serbestiya zîman û çanda kurdî ya ku tê gotin qaşo ye û li ber zîman û çanda kurdî astengiyên mezin hene. Tê gotin ku bi taybetî li herêma kurdan belavkirina weşanên kurdî pir bi zehmet e. Di nûçeyê de der barê Enstîtuya Kurdî, Weşanên kurdî yê wekî Azadiya Welat, Nûroj, Nûbihar, Jiyana Rewşen, Zend, Stêrka Rizgar û sazîyên mîna MED-TV, NÇM, Med-Kom'ê hin agahî çih digirin. Li ser

mijarê dîtinên Cigirê Serokê Enstîtuyê Hasan Kaya, Gerîndeyê Gişî yê Kovara Zendê Raif Yaman, Endamê Kargerîya NÇM'ê Süleyman Gültekin hatiye girtin. Her wiha li ser xebatên ku li Ewropayê tên kirin jî hatiye rawestîn.

Agahiyên ku rojnamevan Özgân di der barê MED-TV'yê de dide objektîf û balkêş in. Özgân dide xuyakirin ku, li hin deverên din jî weşanên ku bi kurdî weşanê dikin hene, lê piraniya mirovên kurd MED-TV'ê tercîh dikin. Dîsa tê daxuyandin ku MED-TV jî aliyê hemû bînerên kurd ve wekî televîzyoneke demokratîk

tê dîtin. Nivîskar dibêje: "MED-TV bi hemû zaravayên kurdî, her wiha, erebî, suryanî weşanê dîke û jî sedî 40'ê weşana wê jî bi tirkî ye." Dîsa tê gotin ku li pey straneke arabesk senfonî derdikeve, her wiha tevî ku xeta weşanê sosyalîst e jî li ser dîn û mezhebên cur bi cur jî bername hene. Li gorî nivîsê kurd sedema tercîhkirina MED-TV jî wiha didin nîşan: "Heta îro me tu qehremanên xêzefîlman û reşîkên amerîkî yê ku bi kurdî dipeyivin nedîtibûn. Ew yek tîne bîra me ku zîmanekî me yî xwerû û cuda heye û tehmeke ku me di jiyana xwe de negirtibû, dide me."

Basengê muzîka azmûnerî ya
Guherîn

Ciwan Haco, di muzîka kurdî de xwediyê navekî taybet e. Ligel vê yekê, muzîka ku çêdike xwe hem bi otorîteya muzîkê û hem jî bi guhdaran dide nîqaşkirin. RAHMI BATUR bi riya telefonê têkilî bi Ciwan Haco re danî û ev hevpeyvîn pê re pêk anî.

Têkiliyên malbata we û hunerê çawa bû?

● Di malbata min de, di Eşîra Hewirikan de êzîdî jî hebûn; dibêjin eslê me jî êzîdî ye, heta 200-250 sal berê bav û kalên me êzîdî bûne. Îcar li cem êzîdiyan qedrê tembûrê pir mezin e... Her daîm di mala me de tembûr hebû. Amê (mamê) min lê dida, bavê min lê dida; lê tenê ji xwe re lê didan. Yanê nedibû ku ji hinekên din re lê bidin.

Çima ji xwe re, çima bi dizî?

● Eyb bû!.. Ji xwe re, ji hevalên xwe re lê didan. Tembûr jî aliyekî ve pir bi qedir û qîmet bû, lê ji aliyê din ve lîxistina ji xelkê re eyb didîtin...

Yanê hinekî axatî hebû, li xwe dane-tanîn...

● Belê ji sedî sed ew jî heye. (Hinek disekine, dikene û bi ken li gotina xwe zêde dike) Ev cara pêşî ne ku ez van dibêjim kuro, tu me nehetikîn!

Hûn dikarin hinekî jî behsa zarokatiya xwe bikin, zarokatiya we çawa derbas bû; bi feqîrî, bi dewlemendî?

● Min di zarokatiya xwe de feqîrî nedît, lê min dewlemendî jî nedît... Ji-yana min wekî jiyana kurdekî ji rêzê, derbas bû. Wekî jiyana gundiyeke kurd...

Lê tesîra dewlemendiya berê jî di hinek aliyan de xwe diyar dikir. Mesela, bavê min xwende bû, li cemaeya Bêrûdê xwendibû. Bavê wî ew şandibû Bêrûdê. Lewma jî, ji xwendinê gelek hez dikir, ji kitêban hez dikir... Amên min jî xwende bûn, ji malbata me gelek

rîne?

● Ji sedî sed... Têkiliyên bavê min bi Mîr Celadet re, bi Cegerxwîn re gelek xweş bûn û bi wan rewşenbîrên din re jî... Lê ez bi xwe negiham wê têkiliyê, yanê min nedît, ez zarok bûm. Ne rasterast be jî tesîra xwe li min kiriye. Ji ber ku ez bi wê tevgerê hesiyame.

Navê gundê we û ew li ser kîjan bajarî ye??

● Tirbespiyê... Ji Qamişloyê 3 km. dûr e, li ser Qamişloyê ye.

Aboriya gundiyan li ser çi bû?

● Wekî her gundekî Kurdistanê, aboriya wan li ser çandiniyê û heywanan bû.

Bi piranî çi diçandin, erdê wan avî bû, bejî bû?

● Ez hay ji wan meseleyan nebûm ha!.. Bi piranî genim diçandin, piraniya erdê gund bejî bû. Di gund de fileh hebûn, kurdên misilman û êzîdî hebûn, derbaskirina wan a bi hev re, bêpirsgerêk bû, ji hev ne xweş nedibûn, di navbera wan de nakokî dermediketin. Jixwe ew jî koçbûyî bûn, ji Bakûr bûn...

Di gundê we de hunermend hebûn?

● Aramê Tigran li wir bû. Li Qamişloyê dima, lê gelek caran dihat Tirbespiyê. Min di zarokatiya xwe de, di mala me de li wî gelekî guhdarî kiriye.

Mihemed Şêxo jî hatibû gundê we...

● Erê Mihemed Şêxo jî, li dora du salan li Tirbespiyê maye.

Ez ne şaş bim we bi hev re kasetek jî dagirtîye...

● Belê di kasetekê de min lê vedigerandin. Kaset a hunermendê heja Mihemed Şêxo bû... Min gelek caran gotiye, tesîreke wî li ser muzîka min heye. Min gelek li wî guhdarî kiriye.

Seîd Yûsif dibêje Qamişlo bajarê evîne ye, ev rast e?

● (Dikene) Dev jê berde lo!..Pirsa xwe bike!

Ma ev ne pirs e?

● Belê heyran, bajarê evîne ye...

Hûn kengê û di çend saliya xwe de ji gund derketin?

● Di sala 1957'an de Xwedê ez dame. Di sala 1978'an de jî, ez ji gund

Di destpêkê de em dixwazin hinekî Mala Haco nas bikin, hûn li ser dîroka malbata xwe dikarin me agahdar bikin?

● Em bi eslê xwe ji Torê ne. Mala Haco, ji bakurê welat piştî Şoreşa Şêx Seîd koçî Sûriyeyê bûne. Lê berî ku koç bikin, kalikê min Haco Axa, nêzikî şeş heyvan (mehan) di Çiyayê Babekê de li dijî dewletê şer kiriye. Dûv re mecbûr bûne ku "binxet" bibin. Li Binxetê (Sûrî) heta 10-12 salan xanî ava nekirine, li benda efûyê mane ku herin Mîzexê, lê efûya wan ne hat. Êdî li wir man...

Diya min jî botî ye. Ji gundê Tilê ye, ji Malbata Bîlekan. Malbata wan jî mîna ya kalikê min nefî bûn. Hinek ji wan efûya wan hat û gelek ji wan vegeyriyan. Lê du xalên min jî, li Başûrê Biçûk man. Yê din hemû vegeyriyane, niha li dora Dihê (Eruh) dijîn.

Dîroka malbata min bi kurtahî ev e. Lê tişktekî balkêş bû ku bavê min jî, diya min jî, tevî ku di ku zarokatiya xwe de ji gundê xwe derketibûn dîsa jî gundê wan tim di bîra wan de bû û tim beh-

sa gundê xwe, behsa bakurê Kurdistanê dikirin. Ji bîr nekiribûn. Dilê wan her tim bi wir ve bû...

Li Binxetê di warê aboriyê de rewşa malbatê çawa bû?

● Malbataeke zengîn bûn, aristokrat bûn. Gundê wan gelek bûn. Jixwe wê

Ev hijdeh sal in ku ez li Ewropayê dijîm; tesîra muzîka ewrûpî, tesîra kultura ewrûpî li min bûye. Lê di dilê xwe de, di hinavê xwe de, di hîsê xwe de, ez li ser muzîka kurdî ya folklorî mezin bûm. Yanê tu, pêşî tesîra muzîka kurdî di muzîka min de dibînî. Lê tesîra muzîka ewrûpî û ya amerîkî jî baş diyar e.

hingê li ser wî erdî zêde kes tune bû, wê demê fransî li wir bûn. Rabûn ew erd dane kalikê min û eşîra wî. Wekî her axayekî, sedî sed para wî ji yê gundiyan zêdetir bû. Ji tevan, malbata min xwedî pere û zengîn bûn. Lê sîh sal berê, hikûmeta Sûriyeyê erdê wan hemû ji wan stendin. Û pişt re ketine halekî pir ne xweş. Min wextê axatiyê nedît, ez pê nehesiyame...

xwendevan derketin. Û ez bi vê gelekî kêfxweş im, pê serbilind im... Bi xêra malbata xwe, hê li gund jî min dizanibû Gothe kî ye, Shakespeare kî ye...

Piştî li Bakur têkoşîna kurdan şikest mirovên rewşenbîr bi piranî hatin Binxetê û hema bibêje têkiliyên tevan, jî bi Mala Haco Axa re, bi malbata wî re çêbûn; van têkiliyan jî tesîra xwe li malbatê ki-

ewist bû

derketim

We li gund xwend?

● Min li gund dest bi xwendinê kir, heta bi sinifa dehan, sefê yanzdeh û dozdehan min li Qamişloyê xwend. Diya min û bavê min dixwestin ez bibime ebûqat, min li Zanîngeha Şamê qeyda xwe jî çêkir...

Kurd bi piranî dixwazin ku zarokên wan bibin ebûqat, çima?

● Ez jî nizanîm...

Serê wan zêde dikeve belayê; ji bo ku wan biparêzin, nebe?

● Belê... belê ji bo ku wan biparêzin. Lê yê min bi xwe, kêfa min jê re nedihat, ev daxwaza dê û bavê min bû. Û jixwe ez derketim Ewrûpayê û min nexwend.

Hûn kengê çûne Ewrûpayê?

● Di sala 1979'an de...

We kengê dest bi hunermendiyê kir?

● Wekî ku min got; li mal tembûr hebû, nayê bîra min ku min kengê dest bi lêxistina tembûrê kiriye. Yanê min jî zarokatiya xwe de dest bi lêxistina tembûrê kiriye û dema emrê min bû çar-deh, min kaseta "Emîn e Emîn e" derxist. Û her serê çend mehan min kasetêk derdixist. Ew stranên kurdî ku tirkan ji me dizibûn, xweha min Dîlber Haco careke din ew werdigerandin-kurdi û min jî distrandin. Heta niha jî stranên gelek xweş ji min re nivisandine. Wekî "Diyarbekir mala min e", "Nisêbîna rengîn", "Lawê min"; gelek stranên xweş...

Min gelek kaset tescîl kirin, lê di sala 1979'an de gava ez hatim Almanayê, di studyoyê de cara yekemîn min bi profesyonelî kaset a bi navê "Pêşmerge ne em" çêkir. Ew kaset li Kurdistanê baş belav bû.

Ew a ku Şivan çêkir?

● Na, Şivan ji min re kaset çênekirine. Di hevpeyvîneke we de ev îdia kiribû: "Kasete yekemîn a Ciwan Haco min çêkir. Ya bi navê, Hawar e hawar e birano hawar e."

Ez vê îdiayê ji binî ve red dikim û ténagihim çima Şivan Perwer vî tiştî dibêje. Rastiya çîrokê ev e: Ez sala 1979'an hatime Almanayê û li wir min Şivan Perwer nas kir. Di dilê min de derxistina kasetekê hebû û camêrê Şivan bédudilî xwe da ber ku alîkariya min bike. Ew jî wê deme navekî gelekî mezin bû û dezgaha ku wê dawiyê navê wê bû Koma Berxwedan, di bin serokatiya wî de bû. Stran min bi xwe çêkiribûn û hazir bûn. Ji bona ku ez dest bi tomarkirina kasetê bikim, tenê ji min re

sazbend û dirav diviyabûn. Ez dirêj nakim, bi alîkariya hin sazbandan, Şivan Perwer ku car caran wekî koro jî li min vedigerand, min kaseteke bi navê "Pêşmerge" tomar kir. Ev kaset li gorî ku ez dizanim, hîn derneketiye û sedema nederketinê jî bi baweriya min Şivan Perwer bi xwe bû, ku di vê pirsê de xwediyê gotina dawî bû. Bi texmîna min tomara tenha ji wê kasetê, tenê di destê Şivan Perwer de heye.

Piştî ku ez ji Şivan Perwer bêhêvî bûm, min kaset a xwe ya yekemîn "Pêşmerge" bi xwe jî nû ve tomar kir û derxist. Kaset a "Hawar e hawar e" ku Şivan Perwer behsa wê kiriye, kaset a min a duyemîn e û tu pêwendiya Şivan pê re nîn e. Ev daxuyaniya min, ji bona xatirê rastiye û tarixê ye.

Di navbera vê gavê û deh sal berê de di muzîka kurdî de çi guherîn çêbûne; hûn dikarin bi çavekî nixandiniyê lê binêrin?

● Guhartin ji sedî sed çêdibin, dengê nû derdikevin, komên nû derdikevin. Di muzîka kurdî de tevgerê heye, leptek heye, li ber xwe dide û daîm jî li ber xwe daye... Ne ku di nav wan deh salan de, her daîm di muzîka kurdî de guherîn çêbûne. Bes, guhartin hene tebiî ne, guhartin hene radîkal in. Divê em vê bidin ber çavên xwe...

Hunermend di destpêka hunera xwe de, şopa hunermendekî mezin didomin; piştî demekê hê xeta xwe datînin. Tesîreke bi vî rengî li ser we jî çêbû, we hunera xwe çawa afirand?

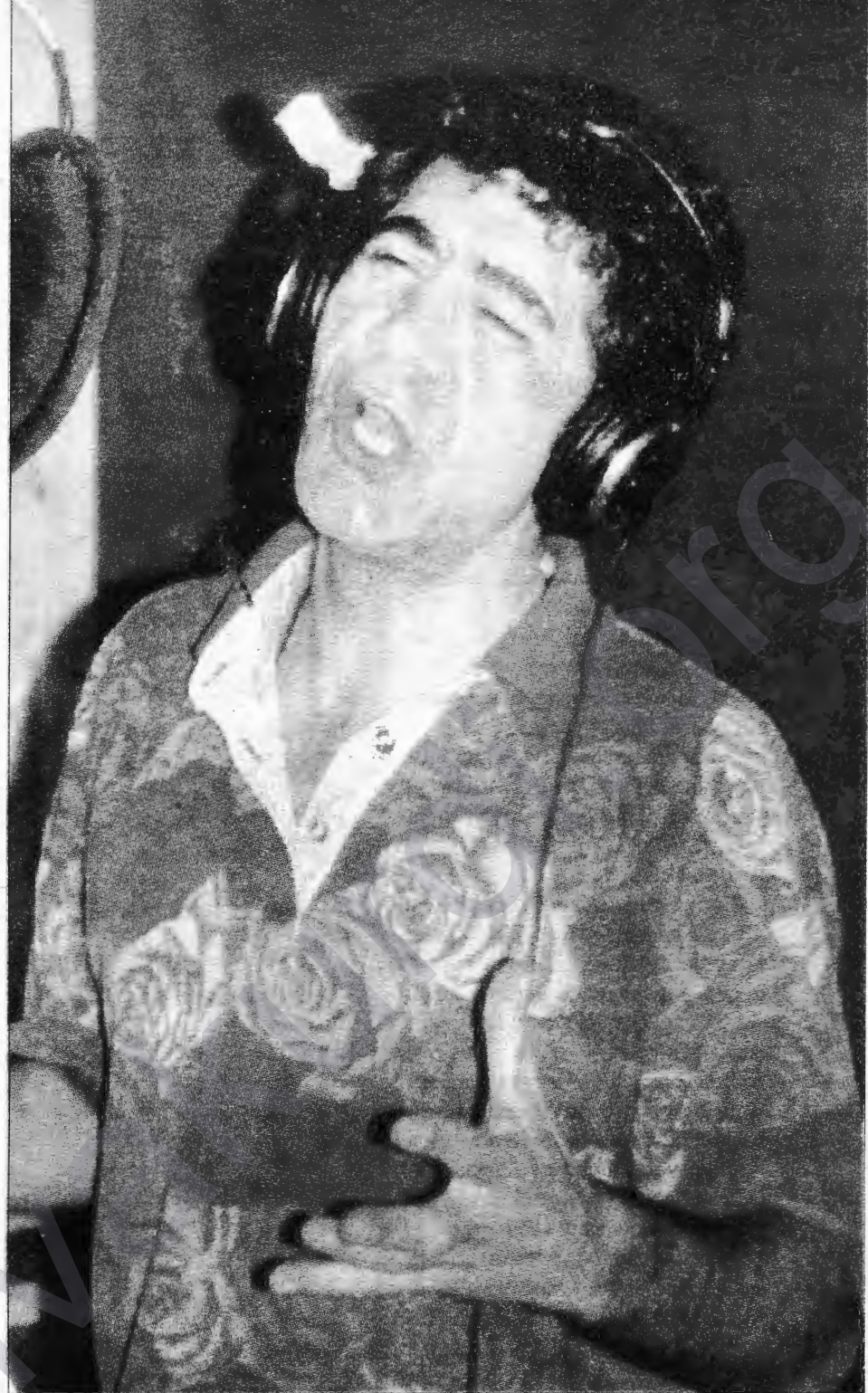
● Na, tesîreke bi vî rengî li ser min çênabû. Lê dema ez hê ne hatibûm Ewrûpayê, hê li mal jî bûm, min li muzîka ewrûpiyan, ya amerîkiyan guhdarî dikir. Kêfa min jê re dihat. Ji sedî sed ku ez li Terbespiyê mabûma, wê ev kasetên min ne halo bûna. Ev hijdeh sal in ku ez li Ewrûpayê dijim; tesîra muzîka

Kaset a "Mirina Egîdek" wê havînê derkeve.

Kaset a min a ku piştî heyveke dinê wê derkeve, bi navê "Bilûra min" e. Ji şîra Mîr Celadet hatiye çêkirin. Di kasetê de neh stranên gelêrî û yên modern hene. Min pênc heyvan li studyoyê li ser vê kasetê xebat kir.

ewrûpî, tesîra kultura ewrûpî li min bûye. Lê di dilê xwe de, di hinavê xwe de, di hisê xwe de, ez li ser muzîka kurdî ya folklorî mezin bûm. Yanê tu, pêşî tesîra muzîka kurdî di muzîka min de dibinî. Lê tesîra muzîka ewrûpî û ya amerîkî jî baş diyar e.

Wisa diyar e ku di muzîka kurdî de gotin cihekî girîng digire; li gorî we sebebên vê çi ne?

● Berî her tiştî ne tenê di muzîka kurdî de, bi tevayî di muzîkê de gotin tişteki balkêş... Di hinek şekilên muzîkê de ji binî tune. Wekî senfonî, muzîka klasîk, caz jî bêyî gotinê çêdibe... Di nav kurdan de belkî gotin bêhtir cih digire, ji ber ku kilamên dengbêjan dirêj û bêyî enstrûman tene bikaranîn; heyrana û tiştên wisa peyda dibin. Heta kurd çîrokên xwe jî, bi stran dibêjin. Ev tişteki mumezîz e, lê ev li cem wan mile-

● Ya rastî ji te re bibêjim; min ev hizir, ev texmîn nedikir... Bes, ez însanekî serhişk im. Wexta ku ez didime ser riyekê, diwê ez bibime serî... Yanê çiqasî ez bitehibim (biwestim) jî, çiqasî ez astengiyan bibînim jî, ez li ber xwe didim. Dema min kaset a pêşî çêkir, (Pêşmerge) muzîka kurdî bi temamî xwe tê de diyar kir.

Di vir de dixwazim vê bibêjim: Min şîrên Rojên Barnas xwendin, ew helbesta kurdî ya serbest; bi rastî vî camêrî tesîreke mezin li ser muzîka min kiriye. Ev şîra wî ya bi navê "Min navê xwe kola li bircên Diyarbekir" kete destê min. Tu nikarî vê şîrê bi awayekî tam kurdî, folklorî çêkî. Ez mecbûr mam tişteki nû çêkim. Ew bû destpêka muzîka min ku ez regekî bidime xwe, stîlekê çêkim. Wexta ku min kaset çêkir ev stîla nû, ev enstrûman ji kurdan re gelekî xerîb xuya dibû. Digotin ev çi ye, ma tu şaş bûyî! Ew ê pêşiyê min enstrûmanên xerîb, yên ewrûpî bi kar anîn. Ji kurdan re tişteki xerîb bû, lewma jî şerê wê dikirin. Lê ev ji mecbûrî bû, ev ji kurdan re pêwist bû (lazim)... Ev guherîn pêwist bû û pêwist bû ku yekî dest pê bikira, min dest pê kir; ji ber vê jî, min gelek zehmetî dîtin.

Dûmahîk rûpel 15

Helbestvan û rewşenbîrekî çiyayî

Mihsin Qoçanî

Mirov, axayê xweristî ye. Ciwantirîn ahe di evî kewnî da, li demê serxwebûnê, lê dibit kirêttirîn tişt li demê helweşyanê. Rengên helweşyana mirovan gelek in û keşefrêttirîn reng helweşyana mirovatiya mirovî ye.”

Wisa dibêje Mihsin Qoçanî, di pêşgotina helbesta xwe ya ‘Helweşyan’ de ku di duwemîn pirtûka wî ya bi navê ‘Wêneyek ji filmekî pir çiyayî’ de cih digire.

Berî destpêkirina vê danasînê, ez dixwazim taybetiyeye Mihsin Qoçanî bidim xuyakirin. Helbestvanê me di gêra zimanê kurdî de pir şareza û pehlîwan e. Gencîneya wî ya peyvan dewlemend e.

Belê bikaranîna devokê herêmkî di helbesta xwe de, li dev Mihsin Qoçanî berî her tiştî tê. Di baweriya min de ev egera ye ya ku helbestvanekî wekî Mihsin Qoçanî, bes di devera Behdînan de asê kiriye û ew bêdeng hiştiye. Heger na, ez dikarim bi sanahî bibêjim ku Mihsin Qoçanî di ristina helbesta serbestî bêkêş de helbestvanekî payebilind û berbiçav e û wêneyên wî yên helbestî cihê pesindanê ne.

*Helweşyan
Rik û viyan
Di hizrên min de pêk ve razan.
Ez pê dihesim di xiloleya singê min da
Xo têk dihisin
Guhnêlê dikin wek ‘İblîsa’
Têjka diînin bêrawestan.
Ji viyanê ye
Ji viyanê ye.*

Bi ristina van çend peyvên ciwan, helbestvanê me wêneyê çirokeke dûr û dirêj ya diyalektîkê bi kurtayî aniye ziman. Di cihekî de cihgirtina du dijayetiyan û piştî demekê anîna têtjikan (çêlîkan). Helbet, anîna çêlîkan jî berhema dan û standîneke di navbera nêr û mê de ye, ango berhema evînekê, yên hezkirinekê ne ku di hiş û ramana helbestvanê me de cih girtine.

*Ez bêjyêd te (pora te)
Bejna te ya ter û nazik
Li her du destên xo dialînim
Bejna te ya ter û nazik
Ser besteka şwîşebera
Berovajî dikem, dixirînim.*

Helbestvanê me di gêra zimanê kurdî de pir şareza û pehlîwan e. Gencîneya wî ya peyvan dewlemend e. Belê bikaranîna devokê herêmkî di helbesta xwe de, li dev Mihsin Qoçanî berî her tiştêkî tê. Di baweriya min de ev egera ye ya ku helbestvanekî wekî Mihsin Qoçanî, bes di devera Behdînan de asê kiriye û ew bêdeng hiştiye.

*Di xewnên xo da
Te dihicinim
Pirtikên te dideme ber êk
Da carek di bihên lêkdan
Ji bo rikmane
Rojê sed car
Te serda dibem*

*Te li hewrêkî reş mar dikem
Hekû hewr aviz dibin
Te zwîz dikem
Bi sed telaqan dideme berdan*

Di cihekî de cihgirtina du dijatiya.
Jiyan rikmane ye di navbera du tiştan

de. Di şoreşekê de cihgirtina zengî hejaran û piştî gihiştina qonaxek serdebirin, ango xapandina aliyek aliyê dîtir ve. Yan jî, ji layê serpe tiya siyasî ve, ji bo parastina ber wendiya xwe ya taybet, têk birî hederkirina ked û westana sala wan mirovên dilpak ku ji bo armê ceke pîroz, ji bo bi hev perçimkirî welatekî parçebûyî li dor tevger kom bûbûn.

Bi kurtayî jînenîgariya wî

Helbestvanê me di sala 1954 de li devera Dihokê li gundê Bam nê ji dayik bûye. Xwendina xwe seretayî, navincî û amadeyî li baj Mûsilê bi dumahîk aniye.

Di sala 1976’an de, Danîşgêrî Kîştûkalî (Fakulteya Ziraetê), Zankoya Mûsilê qedandiye. Ji sala 1970’yî û pê ve dest bi ristina helbestan kiriye.

Ji destpêka salên 1980’yî û pê de nav rêzên PDK’êde, wekî pîrmergeyekî bi karê xwe yê netewerabûye. Di dema pêşmergetiyê yekemîn diwana xwe ya bi navê ‘Befra li vêrê’ weşandiye.

Piştî serîhildana 1991’ê, wê rewşenbîrekî kurdperwer bi karê barê rewşenbîrî rabûye û di kovarî rojnemeyên kurdî de xebitiye. Di vê salê de digel hinek hevber xwe, li bajêrê Dihokê rojnemeyê hefteyî bi navê Botan û rojnemeyê ke wextî bi navê Nûxwazî derdaxistin.

Digel pêşdeçûna weşanê û çar meniyê li başûrê Kurdistanê, helbestvanê me di ‘Televîzyona Kurdistan’ de wekî gerîndeyê televîzyonê xebitî.

Di sala 1994’an de duyemîn pirtûka xwe ya helbestî li jêrnavê ‘Wêneyek ji filmekî pir çiyayî’ weşand. Temele ez dizanim helbestvanê me sêyemîn pirtûka xwe ya helbestî jî ji bo amade kiriye. Komeke lêkolînê wê ser edeba kurdî jî hene.

Di encam de, Mihsin Qoçanî ne helbestvanekî dilovan e, her wisa lemşorekî delodîf e, berevanekî çew e ji bo parastina demokrasî û mafê mirovan li devere. Niha jî helbestvanekî endamê Yekîtiya Nivîserên Kurdî li bajêrê Dihokê dimîne.

DILDAR Ş

Keda mirov

Rojekê ji rojan di welatekî de padîshahekî aqilmend û kurê wî dijiyan. Padîşah mirovekî gelek zana bû. Kurê paşê jiyaneke beredayî dijiya. Ew rojekê hat cem bavê xwe û jê re got:

– Bavo, daxwaziyeke min heye. Ez dixwazim bizewicim.

Padîşah hinek fikirî û ji kurê xwe re got:

– Belê kurê min. Tu dixwazî bizewicî, ser seran ser çavan. Lê belê şertekî min heye. Heger tu karibî vî şertê min bînî cih, tuyê bizewicî.

Li ser vê gotina paşê, kurê padîşah gelek dilşad bû û şertê bavê xwe pirs kir. Padîşah şertê xwe got:

– Kûpekî tijî zêr heye. Heke tu vî kûpê zêr biavêjî deryayê, ezê te bizewicînim.

Kurê wî bi rûyekî ken bersiv da:

– Ser çavan bavo. Ez hema vî kûpî diavêjim deryayê. Ev şertê te jî gelekî hêsan e.

Kurê paşê gelekî bi kêfxweşî, kûpê zêr dibe diavêje deryayê û bi-lez tê ba bavê xwe û dibêje:

– Bavo, min şertê te anî cih. Min kûpê zêr avête deryayê. De min bizewicîne.

Padîşah dest bi xeberdanê dika:

– Belê kurê min. Te şertê min ê yekemîn anî cih. Baş e. Şertê min ê duyemîn jî heye. Heke tu şertê min ê duyemîn jî bînî cih, ezê te bizewicînim. Şertê min ev e: Hinek cil, sol, gore hene. Ji te re hefteyek muhlet. Gerek e tu di nav hefteyekê de van cil, sol û goreyan li sûkê (pazarê) bifiroşî. Di dawiya vê firotinê de çi pere ket destê te, bîne bide min.

Kurê paşê şaş bû û ji bavê xwe re got:

– Bavo ez kurê paşê me. Ezê çawa li sûkê cil û milan bifiroşim. Ne şerm e?

Padîşah kenîya û got:

– Heke tu dixwazî bizewicî, pêwist e ku tu vî şertê min jî bînî cih.

Kurê paşê gelek aciz bû. Lê belê şertê duyemîn jî qebûl kir. Kurê padîşah bi hêrs rabû kinc, sol û gore hildan ser milê xwe û çû sûkê. Ji bo firotina kincan destê xwe da ber devê xwe û dest bi bangê kir. Ji sibê heta êvarê bang da, lê qet kesekî ji wî tiştek nes-tend. Dema bû êvar, kurê padîşah bi hêrs û westiyayî zivirî malê. Heft rojan li ser hev çû sûkê û hat. Gelek westiya. Şîrê dayika xwe yê ku mêtiyabû di pozê wî re hat. Di dawiyê de kinc û sol fi-

rotin.

Kurê padîşah, dawiya firotina kincan bi lez û bi kêfxweşî hat cem bavê xwe.

Padîşah:

– Kurê min, aferîn ji te re. Şertê min ê yekemîn tê bira te. Kûpekî tijî zêr hebû. Te ew avêtibû deryayê.

Kurik:

– Erê bavo, di bira min de ye.

Padîşah:

– Belê ev hefteyek e tu gelek xebitî û te di dawiyê de kinc firotin. Şertê min ê sêyemîn jî ev e: Peryên te qezenc kirine, tu bibî biavêjî deryayê. Tu vî şertê min jî bînî cih, ezê te bizewicînim.

Li ser vê gotina padîşah, kurik gelek aciz bû û bi hêrs ji bavê xwe re got:

– Bavo, bavo tu çi dibêjî? Ezê çawa van pereyan biavêjim deryayê? Ez hefteyekê ji şevqa sibê heta êvarê dixebitîm. Binê lingên min tev bûn birîn. Ez tu carî van pereyan naavêjim deryayê. Tu dixwazî min qet nezewicîne!

Padîşah acizbûna kurê xwe dît û biken.

– Belê kurê min, te di dawiyê de rind fêm kir, keda mirov ji mirov re zehf şêrîn e.

ŞEVKET KAHRAMAN

Şêr û Rovî

Rovî rojekê derdikeve gerê rastî şêr tê. Dema şêr dibîne pir ditirse. Ji xwe re dibêje: “A niha wê şêr min parçe bike.” Şêr gazî rovî dika dibêje: “Rovî tu li cem min naxebitî?” Rovî bi dilekî kul, wiha dibêje: “Çawa axayê min ezê li cem te bixebitim û lavahiya jî bikim.”

Rovî dikeve pey şêr û tîn warê mexelê yê şêr. Rovî ji şêr dipirse: “Axayê min ka ezê çi karî bikim. Ji min re bibêje, êdî ez dest bi karê xwe bikim.”

Şêr bersiva wî dide: “Rovî, tuyê her roj carekê binê min paqî bikî û stûyê min mist bidî. Ezê jî herim pêşiya karwanan nêçîrê, min çi anî emê bi hev re bixwin.”

Rovî xwestekên şêr dipejirîne û dest bi mistdana stûyê şêr dika. Pûrta şêr gij dibe, çavên wî sor dibin û şêr ji rovî dipirse: “Rovî, li pûrta min binihêre ka gij bûye.” Rovî dibêje: “Belê axayê min, gij bûye.” Dîsa dipirse: “Çavên min sor bûne?”, Rovî “Belê axayê min sor bûne.” Şêr, êdî bi xwe bawer dibe ku bi hêz bûye.

Radibe ser xwe û diçe pêşiya karwan. Deveyekê li erdê dixê û tîne, ew û rovî bi hev re dixwin.

Rojên wan wisa derbas dibin, wext dibore rojekê şêr dimire.

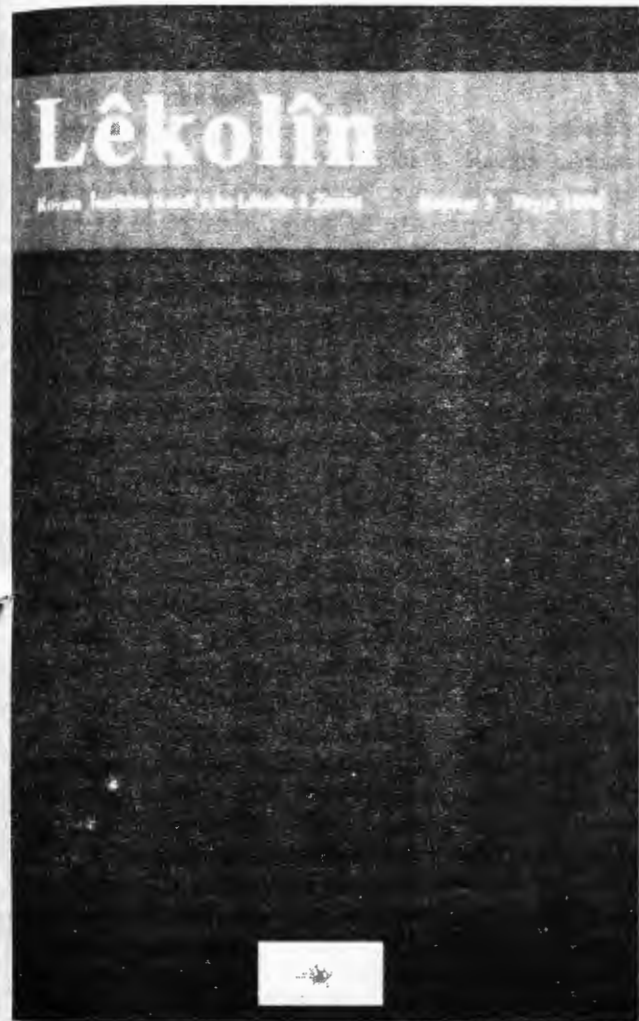
Rovî jî, gelek qelew û bi hêz bûye û xwe di şûna şêr de dibîne.

Ew li çolê digere, vir de diçe, wir de diçe rastî roviyekî din tê, ji rovî re dibêje: “Rovî tu li cem min naxebitî?” Paşê jî şertên xwe jê re dibêje. Rovî wan şertan dipejirîne û her du rovî bi hev re tîn mala roviyê ku xwe di şûna şêr de dibîne.

Xulamê wî piştî wî mist dide, qederek di ser de diçe, roviyê xwediyê malê dipirse: “Rovî pûrta min gij bûye?” Roviye xulam dibêje: “Belê gij bûye.” Roviye axa dîsa dipirse: “Çavên min sor bûne?” Yê dî dîsa dibêje: “Erê!” Li ser van gotinan baweriya wî bi wî tê û qevazekê dide xwe, diçe pêşiya karwan, xwe li bin guhê deveyekê dide, deve pehînekê lê dixê, rovî dipeke li erdê dikeve. Roviye dî nê ser cendekê axayê xwe û dibêje: “Axayê min, dema ku min piştî te mist dida, ne pûrta te gij bûbû û ne jî çavên te sor bûbûn. Belê, a niha hem pûrta te gij bûye, hem jî çavên te sor bûne.”

HÎŞAR BAGER

Hejmara Lêkolînê a nû

Divê bê gotin ku Lêkolînê wekî weşaneke xwerû bi kurdî dest bi jiyana xwe kir, lê mixabin di hejmara sisiyan de ji sedî 80'yê nivîsan bi zimanên biyan in. Bi dîtina min, enstîtuyek dikare bi zimanên cur bi cur weşanan derxe, lê divê weşana bingehîn bi zimanê gelê ku navê xwe daye enstîtuyê be.

heye. Ev gotara bi navê "Between Europe and Asia the Kurdish Question (Di navbera Ewropa û Asyayê de Kêşaya Kurdî) bi îngilîzî ye û di konferansa navneteweyî ya bi "Kurdistan: Prospects for Peace (Kurdistan: Perpektîfên ji bo Aştiyê) de hatiye xwendin. Ev konfe-

Kurdî ya Demokrat (Mehabad)" nivîsek amade kiriye ku tê de li ser mercên demê û dîroka vê komara kurdî tê rawestîn.

Ji bilî van nivîsan du nivîsên bi almanî di vê hejmara kovarê de cih digirin. Ji van nivîsan yek ji aliyê Xemgîn Bîrhat ve, ya din ji hêla Şükrü Alkan ve hatiye nivîsîn.

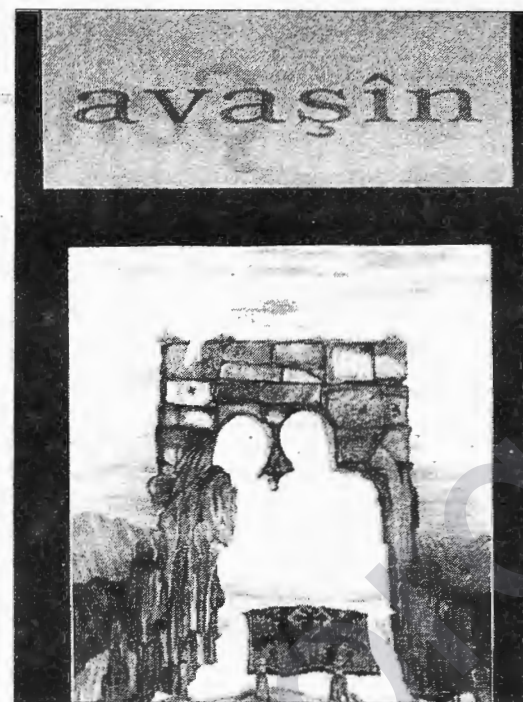
Di vê hejmara kovara Lêkolînê de nivîsek jî bi tirkî heye. Ev nivîs ji aliyê Sıraç Bilgin ve hatiye nivîsîn. Navê vê nivîsê "Güneşin Çocuklarına Zarathuştra'nın Gathaları Avesta ve Kürtçe (Ji Zarokên Rojê re Gata-yên Zarathuştra Avesta û Kurdî)" ye. Sıraç Bilgin li ser vê mijarê pirtûkek jî nivîsiye û ev pirtûk di nav weşanên Doz de derketiye.

Divê bê gotin ku Lêkolînê wekî weşaneke xwerû bi kurdî dest bi jiyana xwe kir, lê mixabin di hejmara sisiyan de ji sedî 80'yê nivîsan bi zimanên biyan in. Bi dîtina min, enstîtuyek dikare bi zimanên cur bi cur weşanan derxe, lê divê weşana bingehîn bi zimanê gelê ku navê xwe daye enstîtuyê be.

SAMÎ BERBANG

Hejmara sisiyan a weşana Enstîtuya Kurdî ya Berlînê Lêkolînê derket pêşberî xwendevanan. Di vê hejmara kovarê de mijarên cur bi cur bi zimanê cuda cih digirin. Piştî pêşgotina ku ji layê redaksiyona kovarê ve hatine nivîsîn, gotareke Îsmet Şerîf Wanlî

rans di 5-7'ê tîrmeha 1996'an de pêk hatiye. Di vê gotarê de tiştên balkêş hene li ser rewşa kurdî ya siyasî û dîrokî. Mixabin ev nivîs ne bi kurdî, bi tenê kurdên ku bi îngilîzî dizanin dikarin jê sûdê wergerin. Li aliyê din Îzedîn Nassô ji bo "Yada 50 saliya damezirandina Komara

Avaşîn

Kovara çand û hunerî ya Enstîtuya Stocholmê bi hejmara xwe ya payiza 1996'an derket pêşberî xwendevanên kurd. Di vê hejmara kovarê de gelek nivîsên ji şaxên wêje û hunerî hene. Bo nimûne di vê hejmarê de nivîseke bîranîni ya Dr. Heznî Haco bi navê "Çend wêne ji jiyana gorbihuşt Nayif Haco, çîrokeke Zana Farqînî, helbestên Mezher Bozan, H. Sefkan, Yekzan di vê hejmara Avaşînê de cih digirin. Li aliyê din gelek gotarên siyasî û civakî balê dikişînin. Nîqaşa li ser rewşên bîriya kurdan di nav rûpelên Avaşînê de jî ji xwe re cih ditiye. Nivîsa M. Elî Tüysüz a bi navê "Ronakbîr, ronakbîrî û siyaset li ser vê babetê ye. Piraniya kesên ku ji bo Avaşînê nivîsîn ji aliyê xwendevanên Azadiya Welat ve baş ten nasîn, lewre ew di vê rojnameyê de jî dinivîsîn. Bo nimûne mamosta Amed Tîrgîs, Dilbixwîn Dara, Mîrhem Yîgît û hwd.

Di vê hejmara kovarê de mesaja Serokê PKK'ê Abdullah Öcalan a ji nivîskarên kurd re, axaftina ku Îsmet Şerîf Wanlî di vebûna enstîtuyê de kiriye, mesajên ku ji enstîtuyê re hatine şandin û destûrnameya Enstîtuya Stocholmê jî cih digirin. Dîsa nivîsa J. Espar ya li ser meşa rewşên bîran a ji Bonnê ta Brukselê tekane nivîsa bi kirdkî ye.

Bêjing

JAN DOST

Tê bîra min, diya min genim bêjing dikir. Genimê zekatê jî wekî hûn dizanin, genimê herî ne baş e. Tevde zîwan û kwîrik û qirşik e. Ne ji bo nan dibe û ne jî dibe em ji sewalan re. Ez serê we neêşnim. Diya min rehmêtî ew genim (bi nav genim e) bi hostebûn bêjing dikir. Wê digot: "Ez genim werbêj dikim", ango parçeyên hûr dadiketî jê û qirşikên sivik bi ser bêjingê diketî û di nêvî de genim pak dima. Îcar çi zîwana mayî ji navê dineqand û genimê mayî ji bo ard dihişt.

Ew karê diya min tê bîra min, îcar ez dibêjim: Xwezî bêjingek hebûya, me pê

berhemên nivîskaran bêjing bikirana. Baş û ne başên wan, sist û xurt, xweş û ne xweş, hêja û ne hêjayên wan ji hev cuda bikirana.

Bêjingeke bi vî rengî zor pêwîst e di vê demê de, ji ber ku gelek kes xwe bi navê "nivîskar" nîşan didin, ê eger karibin du sê pîrsan li hev bînin, dilezînin nêzikîrîn çapxaneyê û wekî nanekî ji keva (ango hêvîrê wî baş tîrş nebûye) derdixînin.

Eger ev bêjinga ku ez doza wê dikim hebe, wê bêguman gelek sûd û feyde jê peyda bibe, li aliyekî ji bo nivîskaran û li aliyê din ji bo xwendevanan.

Hîn em hînî bêjingkirinê nebûne û eger yek rabe nivîseke me rexne bike, çav li me sor dibin û kef bi ser devê me dikeve û ji haş û baş em peyvyan dibêjin.. Kes newêre ji nivîskarekî re bibêje: Pozê sola (nivîsa) te xwar e.

Eger cesaretê bike û bibêje, nivîskar û rexnevan wê bibin dijminê hev, tu dibêjî qey bavê hev kuştine. Di bin çavan re li hev dinêrin û diranan li hev qîç dikin.

Divê em xwe hînî rexneyan bikin û ji bêjingan netirsîn. Û bila em doza bêjingê her dem bikim, ne tenê di warê nivîsandinê de, lê di warê jiyana civakê de jî, di warê siyasetê de jî, bi kurtayî, di her warê jiyana me de.

Ez bi hêvî me tu kes vê nivîsa min şaş fêm neke, ez xweş nas dikim zimandirêjî tiştê e û rexne tiştê e.

Mixabin, bi renekî zanistî hîn bêjing nehatiye meydanê û ji ber vê yekê gelek zîwan di nav çewalên me de heye, hin çewal jî tev de zîwan derdikevin.

Çend pêkenokên kurt

Her roj ker namirin

Zilamek diçe aşxaneyê bi buhayê pêncî qurîşî xwarinê dixwaze. Firaqêke tijî goşt tînin jê re. Zilam dibêje ev aşxane gelek erzan e. Ezê her roj bême vê derê xwarinê bixwim. Roja paştir dîsa diçe wê aşxaneyê dibêje:

- Bi buhayê pêncî qurîşî xwarinê bidin min. Vê neqlê firaqekê du piç goşt tê de datînin ber zilam. Zilam hêrs dibe û dibêje:

- We duh bihayê pêncî qurîşî firaqekê tijî goşt kiribû, îro hûn du piç goşt tînin ji min re? Xwediyê aşxaneyê dibêje:

- Her roj ker namirin

Ez vê bişkînim..

Kurê pîrê dibêje diya xwe: "Here keça mîr ji min re bixwaze." Pîrê diçe koşka mîr ser kursiyê xwazgîniyê rûdine. Civata mîr berhev dibe, pîrê berê xwe dide mîr û dibêje:

- Ez keça te ji kurê xwe re dixwazim.

Mîr fetke hal û pergala pîrê û destên dixwe tûrikê xwe û sê lib gûzên qeşil stûrê wekî bastik hişk derdixe û dide pîrê. Dibêje:

- Şertê min ew e ku tu van gûzan bi devê xwe bişkîni.

Diran di devê pîrê de nîn in, pidiyê pîrê helane, dema devê xwe didê hev û din kepî û erzênka pîrê digihê hev.

Gûzekî dixwe devê xwe, dibe û tîne. Pîrê gûz ji devê xwe derdixe dibêje:

- Mîrê min ez vê bişkînim dimîne dudu ne wisa?...!

Şertên îslamê

Mele ji feqî dipirse:

- Şertên îslamê çend in?

Feqî dibêje:

- Şeş in. Mele hêrs dibe

- Çawa şeş in. Ka ji min re bijmêre?

Feqî dibêje:

- Sewm û selat, hec û zekat, kelîmeyê şahadet, keleşkofek û pênc rext fişek.

Ne ewet

Ehmedê Berkeverî etar e. Ew û kurê wî Elî barê xwe wê bibin gundê Zirgûzê. Kumandarê Qereqola Zirgûzê hez ji zirgûziyan nake. Kumandar ji Ehmedê Berkeverî re dibêje:

- Hûn li Zirgûzê nasekinin, ne we ye?. Ehmed Tirkî nizanê. Hema dibêje:

- Evet.. Riya xwe digirin derbas dibin, diçin Zirgûzê. Elî dibêje bavê xwe:

- Yabo, te got kumandarî em nasekinin û tu disekinî. Niha wê bê danê me. Ehmed dibêje:

- Çawa em nasekinin. Deyn û bazarê me tev li vî gundî ye. Elî:

- Kumandarî gote te "Hûn nasekinin, ne we ye?" Te got: "Ewet".. Ehmedê Berkeverî hêrs bû û gote Elî:

- Çupilmê lê dayî. Here bibêje bavê min gotiye ne ewet.

Mayînen di rê de

Xelîl li Almányayê karker e. Hevalê wî Hesên tevî jina xwe di ber qereqola gund re diçe malê. Xelîl di erebeyaya xwe de li ber Hesên disekine û dibêje:

- Tu fihêt nakî, ma te medeniyet nedîtiye, jina te sê qevzan li paş te tê.. û ereba xwe diajo. Pênc sal dikeve neqebê Xelîl careke di hatiye gundê xwe. Xelîl Hesên û jina wî dibîne, lê çî dibîne. Jina Hesên deh qevzan li pêşiya Hesên dimeşe. Xelîl:

- Kura Heso helal bê ji te re. Min got medeniyet lê ne ev qas jî.. Hesên bi hêrs li Xelîl nêrî û got:

- Medeniyeta çî kuro, ez jina xwe ji ber mayînan li pêşiyê dimeşînim.

Ax yabo..

Mîr giro biye. Her roj xwîna zarokêkî heft salî di laşê xwe dide, heta pê baş dibe. Lê dema serê zarokêkî bê jêkirin, divê bavê wî destê wî, diya wî lingê wî bigire û bi hawar hawarê zarokî re mîr serê wî jê bike.

Dîsa wekî her roj zarokêkî anîne wê

serê wî jê bikin. Mîr kêr danî ser qirîka zarokî û pilxanê kenê li zarokî da. Mîr ecêp ma û ji zarokî pirsî:

- Çima tu dikenî?

Zarokî got:

- Ma çima ez nekinim, ez bibêjim ax yabo, bavê min destên min girtine. Ez bibêjim ax yadê, diya min lingê min girtiye. Bejim ax mîrê min, mîr kêr di des xwe de girtiye. Ez bibêjim ax Xwedê Xwedê ev bela bi serê min de aniye. Tu hawar û hêviyên min nemane. Ma çima ez bigirîm.

Leşkerên Burdurê

Ev pêkenok li dora Ege tê gotin:

Leşkerên Burdurê wê li Kurdistanê belav bikin. Mirovên leşkeran tev têt torpîlan çêdikin, da ku zarokên wan neçin Kurdistanê. Yê bêtorpîl Temelê reben e. Qumandarê Temelê jê re dibêje:

- Temel te ku der divê ez te rêkim wê derê?.. Temel dibêje:

- Dera ala me lê bihejê, ew ku der jê be, ezê herim wê derê.

Leşkerên belavkirin. Temel didin Cizîrê. Mehek derbas dibe, Temel nameyekê ji kumandarê xwe re bi rê dike. Di serê nama xwe de:

- Qumandar im, kîjan segbavî ala me daniye vê derê?

BERHEVKAR: DR. HÜSEYİN NANTU

BIXELAT...

XAÇEPIRSA BIXELAT (53)

XAÇEPIRSA

S	B	E	R	A	N	D	W	S	B
B	E	R	A	N	E	B	E	Z	
G	D	T	A	L	T	K	M		
G	A	O	S	D	Ü	R	P		
P	A	L	E	A	V	R	A	N	
P	A	K	N	D	O				
R	A	N	T	I	Y	E			
T	I	R	I	N	L				

Bersiva Xaçepirsa 51'an

Xaçepirsa me bixelat e. Di 15 rojan de çî bersiv bigihîjin me, emê wan binirxînin û bi riya pişkê li 5 kesên belav bikin. Xelata hejmara me ya 53'an pirtûka "ÖZLEMİN GÜL SURETİ" ye

Jêrenot:

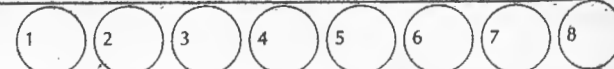
Ji bo ku bersiva we bê nirxandin, divê hûn "Peyva Veşarî" di nava qutiyên li bin xaçepirsê de binivîsin û tevî adresa xwe ji me re bişînin.

Pênc kesên ku xelata xaçepirsa hejmara 51'an, pirtûka FIRAT CEWERÎ "Kevoka Spî" qezenc kirine: Hebûn Okçu/ Amed, Berivan Tulin/ Tarsus, İsmet Korur/ Ruha, Ercan Doğan/ İskenderun, Cem Ulu/ Qers

Seyah	Temam	Yezdanekî nebaşyê Kesê bê mîrin	Sulh	Pil, akû	Ronahî.
Kesê di wêne de	Cemîdî				
Serdes				Qeymax	
Pir bi xoy			Notayek	Bi kevanê tê avêtin	
Fosfor	Bo çî, Cinavk	Elemanê bîjartî		Rêxdstîneke İrlandî	
	Navçeyêke Sêwazê Muştay	Faaltyet		Pozîtîf	
Kaş, hevraz Toz, pîsî		Bi erebî agır Xor, tav		Fêkiyek Amûr	
Jehra cigarê					
Henek					

PEYVA VEŞARÎ

Guherîn pêwist bû

Destpêk 8-9

Hûn vê gavê jî fêkiyên wê inada xwe dixwin... Yekî digot, "carekê min kaseta Ciwan Haco danî serê, diya min xeyidî. 'Kaseteke bi kurdî tune tu deynê serê, ev çi ye?' got."

● Ew teba min, ew zehmetiyên min vala neçûn, piştî ku min ev kaset çêkir, gelek rê li pêşiya min vebûn. Rast e, şerê min dihat kirin, lê ji aliye din ve, kesên ku gelek aliye min kirine jî hebûn. Wekî kuramê min Goran Haco. Wî ez bi Rojen Barnas dame naskirin, wî bi xwe jî gelek stran ji min re nivisandine, wekî "Diyalog", "Dostanî", "Generalekî tirsonek"

Îcar wî û gelekên wekî wî, gotin min: "Guherê xwe nede kesî, tu di riyê rast de yî, berdewam bike..." Digotin, "Tuyê gelek zehmetiyan bikişînî, lê berdewam bike." Ji min re jî, hingê hate diyarkirin ku êdî hew kesek dikare min bide sekinandin. Ezê berdewam bikim, heta dawiyê.

Kasetên we naşibine hev. Di navbera wan de cudabûnên balkêş hene û ji xeynî muzîkê di dengê xwe de jî, hûn guherînan çêdikin, lê diyar e ku bi kaseta "Dûrî" re, dengê we xeta xwe dît, ji niha û pê ve jî, wê di dengê we de guherîn çêbin an na?

● Guhartin wê her hebin, wê çêbin. Piştî çend heyvên din tu li "Mirina Egîdekî" guhdarî bike, tê guherînan mezînbibî. Şiira Mehmed Uzun ku li ser şehîdbûna pênc gerilayan nivisandiyê. Berî çend salan Mehmed Uzun ev şîr da min, got ku tu dikaribî, bike stran. Wexta ku min şîr xwend, gelekî kêfa min jê re hat û ez jê tirsiyam ku çêbikim. Ji ber ku şîr gelekî dirêj bû. Goran jî got, divê tu vê çêkî. Gelekan li ser şehîdên me, li ser ronîya çavên me şîr nivisandine, ji sedî sed tiştên xweş jî hene, lê ji min re ev ji tevan xweştir hat. Lewma min di dilê xwe de jî got, lazim e ez vê çêkim.

Ez li dor du mehan di studyoyê de, bi muzîkvanên herî bi nav deng re (yê Norwecê) li serê xebitim. Hê jî xelas nebûye, hê jî li ser kar dikim. Ev kaset di muzîka min de guherîneke gelekî mezînbibî. Ev kaset bi temamî stranek e. Û ez jî naxwazim kasetên min bişibîne hev...

Lê ji ber ku xebata vê kasetê zêde dirêj bû min dest bi xebata kaseteke dinê kir. Ev kaset

wê piştî heyveke dinê derkeve. Navê kasetê "Bilûra min" e. Ji şîra Mîr Celadet hatiye çêkirin. Di kasetê de neh stranên gelêrî û yên modern hene. "Mirina Egîdekî" jî wê havînê çap bibe.

Di vê kasetê de, guherînan çawa hene?
● Bi rastî ev tiştêkî nû ye, tiştêkî enternasyonal e. Yek dikare vî navî lê bike Etnoz-caz... Tiştê ku herî zehf alikariya min dike, gotin e. Gotin gelek xweş e, her insanekî kurd wê jê fêhm bike, lê muzîk... Bi rastî ez jî nizanim, guherîneke mezînbibî.

Dema hûn muzîka xwe çêdikin, hedefeke çawa datînin pêşiya xwe û hûn xebata xwe bi çi tarzî dikin?

● Fikrekê tê bîra min, pêşî ez tenê li ser vê fikrê kar dikim, dût re ez vê ji wan muzîkvanan re lê didim. Ji sedî sed tesîra van jî li serê çêdibe. Carinan dibêjin "Ev tiştêkî nebaş e", carinan jî dibêjin "Ev gelek baş e, lazim e em tescîl bikin." Êdî ez naxwazim qeraran tenê bi serê xwe bidim, ji ber ku niha grubek heye ku ez bi wan re kar dikim. Me "Mirina Egîdekî" jî wan re tercûme kir. Dihatin dixwendin, me li serê mûnaqêşe dikir û heta îro jî ew mûnaqêşe dewam dike.

Yanê hûn xebateke kolektîf dikin...
● Belê xebateke kolektîf... Nexasim di kaseta "Mirina Egîdekî" de, ev xebata bi hev re diyar e. Her insanekî ku di hate stûdyoyê pêşî şîr dixwend hê lê dida. Carinan hinek dihatin, dixwendin û digotin, "Ez îro nikarim lê bidim, îro tiştêkî ji min demayê, belkî sibê ez karibim tiştêkî bikim..."

Tiştêkî ku ez çêkim, dixwazim gelekî li serî bisekinim, naxwazim bikevim stûdyoyê û di demeke kurt de xelas bikim. Her gaveke ku ez biavêjim, divê di cihê xwe de be, an jî ez nakim...

Aborî li pêşiya we nabe asteng?
● Belê astengiyên aborî gelek in. Heta niha min ji bo tescîlê ji hevalan alikarî girtiye, lê dîsa jî astengî xelas nebûne, tevî ku muzîkvanan jî heta niha tu pere ji min nestandine. Lê ji ber ku stûdyoya ez lê kar dikim gelek buha ye, astengî hene. Û ez jî mecbûr im li stûdyoyên baş xebata xwe bikim. Ev kasetên min, yên pêşî di stûdyoyên ne baş de hatine

amadekirin, ji ber vê jî gelek kêmasiyê wan hene. Ev problem e, lê divê ez li ber xwe bidim û ez didim...

Hûn ji xeynî sazê jî li enstrûmanan didin?
● Na, hinekî li gîtarê dixim, lê ne zêde baş...

Hûn diçine şevan jî, di van şevan de çi astengî derdikevin?

● Belê di şevan de astengî derdikevin. Wekî her insanekî kurd, ez jî dixwazim bêşdarî şevan bibim, lê bi rastî şev ne cihê muzîkê ne. Ji ber ku mikrofona xerabe ne, qelebalix a zarokan... Lê dîsa jî cihêkî şevan î taybet heye. Ezê derkevim şevan, lê di pêşerojê de ezê kêmkim, ji ber ku, ew gruba bi min re derdikeve hew qebûl dike.

Di vê dawiyê de festîvalek çêbû, dema teklîf kirin min jî got ev festîvala gelê kurd e, emê herin. Ez û gruba xwe em li dor saet yekê gihane wir. Em ketin oda xwe û li wir man. Piştî du saetan hevvalê hat, min got: "Ji kerema xwe re ev muzîkvanên bi min re lê didin tehibîne, dixwazim niha derkevin." Bersivê neda min. Min belkî ji deh kesan re got, kesî bersivê neda... Em neh saetan li wir man, pişt re hatin gotin, festîval xelas bû, li stadyûmê kes nemaye.

Bi rastî ev tiştêkî ne xweş bû. Ew muzîkvanên xerîb ji deverêkê dîr hatibûn, dixwestin beşdar bibin, lê mixabin ew demexistin. Û nedixwestin heqriya muzîkvanan jî bidin. Tiştêkî balkêş bû; dema ez bi hevvalê re şitexilim, got: "Hûn derneketine ji ber wilo jî, em alikariya we nakin." Wekî ku li ser xwesteka xwe em derneketibin. Piştî du saetan ji nuka heqê rîya me dane me. Ew muzîkvanên bi min re hatibûn, gelekî aciz bûn, dilşikestî vegeyiran. Ez hevîdar im ku êdî tiştên halo çênebin.

Bi rastî ev insan nexweş in, problemên wan yên şexsî hene, dixwazim di serê hinekên dîr de derxin. An jî dixwazim yekî ji vê dozê dîr bikin. Ev doz ne milêkê bavê hinekan e, yê her insanekî kurd î welatparêz e. Kesek nikare bibêje ev doz doza min e. Ji ber wilo jî, kesek nikare min dîrî vê doza me bixe, min dîrî vê şoreşa me bixe, wekî her insanekî kurd tiştê ji min were, ezê bikim. Ez ji mîletê xwe, ji doza xwe dîr nakevim.

Bila her kes jî vê zanibe, ew kesên ku li qafê çiyayê Kurdistanê ne, yê ku li Bagokê û li Cûdî ne, heta ez bimirim wê dilê min bi wan re be.

WELAT

Rojnameya Hefteyî
(Haftalık Gazete)

Li ser navê
Zerya Basın ve
Yayınçılık
San. Tic. Ltd. Şti.
(adına)
Xwedî (Sahibi)
CELALETTİN
YÖYLER

NAVNİŞAN
Ayhan Işık Sk. No:23/3
Beyoğlu / İSTANBUL
TEL-FAX
(0 212)
251 90 13

Gerîndeyê Weşanê
(Yayın Yönetmeni)
SAMİ TAN

Berpîrsê Karên
Nivîsaran
(Yazı İşleri Müdürü)
DÜZGÜN DENİZ

Berpîrsê Saziye
(Müessese Müdürü)
TAHİR ELDEMİR

ÇAPXANE
Yeni Asya Matbaacılık
A.Ş.

BELAVKIRIN
BİRYAY Dağıtım

NÜNERİTİYÊN ME
(Temsilciliklerimiz)
Nimîndeyê Gîştî
yê Ewrûpayê:
M. Rojava
Suriye: Jan Dost
Helîm Yûsiv
Berlin:
Silêman Sîdo
49-30-69002695
Hannover:
Selîm Biçûk
49-5721-81360
Munchen:
Mahmut Gergerli
49-871-670884
Bruksel:
Medenî Ferho
32-02-466037
Stockholm:
Robîn Bawyan
46-8-7510564
Dann:
Ahmet Baraçılıç
49 228 66 62 49
Celle:
Wezir Saçık
49 50 52 87 36

Ji maxdûrên şer: zarok

Şer li her derê tesîreke neyînî li ser insanên dîke, li reng, nijad, biqûlkûn û mezînbûnê nanihêre. Her wiha kesên ku şer dimişînin ji nesibê xwe ji qirêjîya şer lûdidin. Lê yê ku herî zêde di bin bandora şer de dimînin ji zarok in, ev ji rastîyeke jiyane ye.

Divê ev ji neyê ji bir kirin ku dema gelên bîndest qala mafên xwe yê demokratîk dîkin, zonestê rîya şer didin ber wan û ew ji mecbûrî dimînin ji bo mafên xwe şer bîkin.

Komîsyona Zarokan a ku girêdahî Komeleya Mafên Mirovan a şaxê Amedê ye, xebatên xwe bi giranî li ser zarokên mexdûrên şer didomîne. Heta vê gavê bi sedan dosya hatine nivîsîn, lêkolîn hatine kirin. Ji wan serlêdanan çend mînakên balkêş.

Ahwelat Turhalli: Di sala 1980'yê de li Dara Hênê (Gênc) a Bingolê tê dinyayê. Ji ber ku bavê wê Mele Sıdık Turhalli, li Amedê meletî dikir, malbata wan li Amedê bi cih bû. Wan debara xwe bi çandîniya erdê xwe yê li gundê dikir. Ji ber vê yekê gelek caran diçûn gundê xwe Rezê û dihatin. Bavê wê M. Sıdık Turhalli, di roja 29'ê tîrmeha 1992'yan de li ber Mizgefta Beratê ku li wir meletî dikir, ji hêla kesên tarî ve hate qetilkirin. Piştî ku bavê wê tê kuştin, rewşa malba-

ta wê ya aborî xerab dibe. Ji ber vê yekê malbat dîsa berê xwe dide gund. Di roja 25.06.1993'yan de serê sibehê mala wan ji hêla hêzên dewletê ve tê şewitandin. Bêçare dîsa vedigerine Amedê.

Birayê wê yê mezin Mihemed ji bo xebatê diçe Stenbolê. Ew jî li wê derê dikeve binçav, 30 rojan di bin çav de lê îşkence tê kirin. Mihemed tê girtin. Ew hê jî girtî ye.

Di pûşpera 1994'an de vê carê birayê wê yê bi navê Ahmet dixin binçav, lê piştî hefteyekê tê berdan. Ahmet pişt re mecbûr dimîne ku biçe derveyî welat. Di sala 1992'an de dayik, bira û xwişka wê Fatoş (4) tene binçavkirin. Di sala 1995'an de xwişka wê Amîne (16) tê binçavkirin.

Ahwelat, ji 8 zarokên malbatê, yê 6'an e. Rewşa wan vê gavê hem ji aliyê aborî û hem jî ji aliyê psîkolojîk ve gelekî xerab e. Ahwelat wiha dibêje: "Bavê min kuştin, gundê me şewitandin, êdî bila ev şer biqedê."

Berrin Alökmen: Di sala 1991'ê de li Stewra Mêrdînê tê dinyayê. Malbata wê li gundê Dêngîzo ku li ser Stewrê bû jiyana xwe didomand. Di 1994'an de gundê wan tê şewitandin. Roja ku gundê wan tê şewitandin, bapirê wê Evdîlqadir (60) bi panzerê ve tê girêdan û ji Dêngîzo heta Surgucê bi erdê re tê kişandin. Pişt re jî tê binçavkirin. Berrin wiha dibêje: "Ez wê rojê tu car jî bir nakim."

Malbata wê ji 9 kesên pêk tê. Ji ber ku di malbatê de xortên xebatê tune ne, bapirê wê yê 60 salî ji bo ku debara wan bike, vê gavê şivaniyê dike. Du birayên wê hene jê mezin-

tir, Ferhat (8) û Ferat (10), li dibistana serretayî dixwînin. Birayê wê Wedat jî 5 salî ye. Dayika wê Hemdiya gelek caran lêdan ji hêzên dewletê xwariye, heqaret lê hatiye kirin. Ji ber van lîxistinanan diranên wê ên pêş şkestine.

Hamit Kolakan: Di sala 1986'an de li Bismila Amedê tê dinyayê. Malbata wî jî 12 kesî pêk tê. Mezinê malê Fexrî 66 salî ye, çavên wî kêmb e. Tu kar û xebat jê nayê. Feyziye 46 û bûka malê Fatma jî 35 salî ye. Zilamê Fatma Mehmet (23) li Girtîgeha Amedê girtiye. Ahmet (21) li Girtîgeha Burdurê cezayê sermedî (mûebet) lê hatiye birîn. M. Emin li serê çiyê şehîd ketiye. Mahmut (15) di Girtîgeha Amedê de girtiye. Berê li Bismilê dijiyan, ji ber pest û kotekiyan vê gavê li Amedê dijîn.

Oktay Çaçan: Birayê Oktay Çaçan, Muharrem Çaçan roja 2'yê berfanbara 96'an serî le ÎHD'ya Amedê dide û wiha dibêje: "Ez û birayê xwe Oktay, roja 29'ê sermawezê em çûn daweta mirovê me Yusuf Mercan. 30'ê sermawezê saet li derdora 17.20'an, dema me bi hev re govend digirt; jî 100 metroyî dûrî me kesek li ser avahiyekê, kesên di dilanê de gulebaran kirin. Guleyek li serê Oktay ket. Me Oktay bir nexweşxaneyê dewletê, piştî otopsiyê ew serwqî Fakulteya Tipê ya Zanîngeha Dicleyê kirin. Lê Oktay li wê derê canê xwe da. Kesên ku em gulebaran kir Serkomiserê timên taybet İbrahim Yılanhoğlu ye. Me der heqê wî de doz vekir."

Di sala 1996'an de li gori tesbîten ÎHD'ya Amedê, çend mînak der heqê îhlalkiriya mafên zarokan de:

07.02.1996: Li Hezxa Şiraxê G. Çantay (9) û Hikmet Alkan (17) di dema çêrandina pez de, bombeyekê dibînin, pê dileyizin, di destê wan de diteqe. Hikmet Alkan di cih de can dide, Çantay bi rewşekê birindariya xedar radikin nexweş-

xaneyê.

10.02.1996: Li gundê Meymuniyê ya Batmanê, zarokê bi navê Ekrem Çelik bombeyekê êrişê dibîne, tîne dibistanê. Ew û hevalên xwe pê dilîzin. Teqîn çêdibe, Ekrem Çelik dimire, zarokên bi navê İsa Yıldız (11), Necip Çelik (11), Habi Demir (13) Süleyman Tunç (11), Ömer Tunç (9), Newzat Bağ (13), Adnan Bağ (7), Fuat Bağ (10) Mahmut Bağ (8) û Mahmut Yıldız (10) jî birindar dibin.

26.02.1996: Li Pasûra Amedê, li dorê hêla qada tathîqata fermandariya leşkerî yê, zarokên ku bi "guleyên lavê" dileyîzin, D.T (10), M.T (12) û İ.B (14) piştî teqîna guleya lavê bi awayekî xedar birindar dibin.

23.05.1996: Li Erçeka Wanê Ahme Yıldız (15) û Kerem Yıldız (16) bombeyekê dibînin. Di destê wan de diteqe. Kerem dimire û Ahmet jî birindar dibe.

26.05.1996: Abdullah Sözcük, (16) Yusuf Sözcük li navenda Wanê pê bombeyekê dikin, teqîn çêdibe; Abdullah can dide, Yusuf birindar dibe.

22.08.1996: Li Çêla Culemêrgê, teqîn pê hawanê ku ji hêla leşkeran ve tê avêtin, di ser malekê de dikeve û diteqe; zarokên di malê de yê bi navên Fatma (5), Salim (6) û Semra Seven (19) dimîrin. Şehrîban û Mehmet Sever jî birindar dibin.

01.12.1996: Li gundê Nedara yê Pasûrê sercerdevan Bedri Bozkurt pê li mayînê dike, bi teqîna mayînê Bedri Bozkurt dimire. Cerdewanên jî malbata Bozkurt, piştî vê bûyerê li navenda Pasûrê teqînê otomatîk derdorê gulebaran dikin. Di vê bûyerê de Çiçek Aktaş (8) dimir û 3 kes jî birindar dibin.

10.12.1996: Li gundê Durucaya R. hayê, ji ber nexweşiyekê ku navê wê nayê kirin 8 zarokan jiyana xwe wînda kirin. SALIHÊ KEVIRBIF

Ahwelat Turhalli

Berrin Alökmen

Hamit Kolakan

Oktay Çaçan